

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anal VI

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un

N-rul 20

CLUJ, 1 Noembrie 1929

exemplar:

Lei 30

CUPRINSUL:

POLITICA EXTERNĂ: Revizuirea tratatelor și art. 19 din pactul

Societății Națiunilor — — — — —

EUROPA CONTIMPORANĂ: Dinastia Habsburgilor — — —

ACTUALITĂȚI: Svârcoliri — — — — —

Ceva despre „Năpasta“ lui Sabin Drăgoiu — — — — —

PROBLEME SOCIALE: Ce este o monografie sociologică? — —

Problema orientării profesionale. (Urmare și sfârșit) — — —

DISCUȚII LITERARE: Ineficiența învățământului limbei engleze

„Nimic nou pe frontul de Vest“ — — — — —

PAGINI LITERARE: Moartea basmelor — — — — —

Scrisori către un prieten I. — — — — —

Aspecte din literatura maghiară din Ardeal (1918—1928). Urmare

Răvaș mamei (poezie) — — — — —

Elegie (poezie) — — — — —

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Opera: Boris Godunov

Teatru: Pământ — — — — —

BULETIN BIBLIOGRAFIC XI. — — — — —

FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI: Atentat neizbutit împotriva

dului ministru Vaida-Voevod. — Astra la Turda. — Stresemann

N. Dașcovici

Ion Grecu

Horia Trandafir

Ana Voileanu-Nicoară

Traian Herseni

Liviu Rusu

Dr. I. Ol. Ștefanovici-Svensk

General Anastasiu

O. F. Popa

Constanța Hodoș

Ion Chinezu

Bazil Gruia

Cornelia Buzdugan

Ana Voileanu-Nicoară

Cronicar

Ion Mușlea

Red.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8.
GALEA VICTORIEI No 51.

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite în America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

TEATRU

Pământ

Am alergat la reprezentarea acestei piese dași de o amintire plăcută. Autorul ei, ne-a dat odată una dintre cele mai încântătoare seri, nouă spectatorilor elujeni. Piesa lui, **Demonul**, jucată cu atâta nerv acum trei ani, purtată într'un turneu triumfal prin întreg Ardealul, a fost unul din cele mai mari succese ale Teatrului nostru.

În **Pământ** am găsit aceeași atmosferă străbătută de un realism sălbatec care ne cutremurase în **Demonul**. Tirolezul Schönherr a adus din munții lui mult aer tare, șuere de furtuni, prăbușiri de lavine. Oamenii pieselor lui sunt uriași, instinctele îi covârșesc, slabi sunt ridicoli chiar când sunt buni. Se frizează expresionismul.

Pământ e însă infirioară **Demonului**. În aceasta din urmă sibiunea dramatică era mult mai încordată, personajele erau mai bine reliefate și surprizele acțiunii mai dese. Piesa nu ne-a părut apoi așa extraordinară și dintr'un alt motiv. Ideea ei centrală: **pasiunea pământului** este, așa zicând, curentă la noi, unde brazda dă hrană mulțimilor. Liviu Rebreanu a făcut din această idee coloana vertebrală a lui **Ion**, monumentalul său roman. Și scriitorul român n'a fost nici mai puțin crud și nici mai puțin măiestru în realizarea ei, decât scriitorul tirolez.

Totuși Teatrul nostru ne-a dat prin **Pământ** o seară rară. Piesa a avut momente de un dramatism covârșitor, care a amuțit sufletele spectatorilor. Schönherr este un iscusit om de teatru. Ideea fundamentală se desprinde viguroasă, îmbrăcând uneori formele unui poem al pământului rostit de guri aspre, de cameni cari par'că n'au răs niciodată. Scena ultimă în care bătrânul Grutz își zdrobește propriul sieriu este de o originalitate covârșitoare. Ea se ridică la valoarea unui simbol al vieții, care înfrânge moartea.

Remarcăm din interpretări pe cea a dlui **Neamțu-Ottonel** în rolul bătrânului Grutz și pe dna **Olimpia Bârsan** în rolul Menei. Ambii au dovedit încă odată, că sunt doi artiști de elită.

Cronicar.

PS. Dl Constantin Pavel, directorul general al Teatrului Național răspunde într'ouă scrisoare publicată în **Patria** grîjilor și revoltei noastre, pentru întârzierea reprezentării **Mășterului Manole** al lui Lucian Blaga. Luăm act, cu satisfacție, de promisiunea dsale că piesa va fi reprezentată, îndată ce mijloacele necesare unei montări corăspunzătoare vor permite.

Cr.

OPERA

Boris Godunow,

dramă muzicală în 7 tablouri de M. Mussorgsky.

Modest Petrovici Mussorgsky (1835—1881) este nu numai unul dintre cei mai reprezentativi măștri ai muzicii moderne rusești, ci în același timp una dintre aparițiile cele mai geniale ale muzicii universale. Viața sa nu a fost a unui muzicant de profesie care și-a format ta-

lentul la adăpostul vre-unei reputeate instituții muzicale, nu a avut și nu și-a dat răgazul de a asimila cultura muzicală pașind pe drumuri statornicite de generația antemergătoare. M. a fost ofițer în Regimentul de gardă „Preobrajensky”, a stat toată viața în serviciile statului, făcând muzică incidental în mod autodidactic cu ajutorul entuziast al prietenilor săi Balakirew și Rimsky-Korsakow. Cu atât mai uluitoare e puterea elementară a muzicii sale care ținește ca o erupție de originalitate sonoră și proaspătă, neicătușată de balastul și prejudecățile unei culturi tradiționale care fixează în regali aritmetice creația artistică. Cu o intuiție proprie a adevăratelor genii M. găsește modul de a se exprima pe sine însuși neîmprumutând nici un tipar de la înaintașii săi, necăutând să satisfacă anumite legi armonice sacrosante până la el, și reușește nu numai a convinge lumea muzicală de justetea unei eliberări de sub presiunea unei tradiții aproape anchilozate, ci revoluționează spiritul creator al generației sale, devenind antemergătorul și conducătorul unei ere nouă în istoria muzicii rusești: epoca expresionismului și impresionismului.

Și cu toate că muzica rusească a făcut sub influența sa progrese imense în ultimii 20 de ani încă nimeni n'a reușit să micșoreze aureola din jurul operei lui M. a cărui muzică deși plină de stângăciile unei culturi tehnice rudimentare, deși barbară uneori în îndrăzneala cu care se exprimă, e totuși inegalabilă în covârșitoarea sa noutate, intensitate și pregnanță.

M. n'a lăsat lucrări multe, însă a abordat cele mai variate genuri. Afară de „Boris Godunow” a mai compus încă trei opere (în parte neterminate) apoi muzică orchestrală, corală, piese pentru pian, lieduri. Celebre au devenit ciclul de „Cântecul și dansurile morții” și ciclul de piese pentru pian „Tablouri dintr'o expoziție”.

Ca să revenim la opera „Boris Godunow” a cărei premieră a avut loc la 1874 în Petersburg și care este astăzi una dintre piesele de rezistență a repertoriului universal, recunoaștem că opera română din Cluj și-a constituit un deosebit merit dându-ne ocazia să facem cunoștința acestui mare compozitor, deschizător de drumuri noi.

Opera în versiunea sa mai nouă (revăzută, orchestrată și în parte refăcută de Rimsky-Korsakow) unește cele mai caracteristice trăsături ale specificului „mussorgsky-an” pe lângă o bogată recoltă din folclorul muzical rus. Drama, în esență, după Pușkin prezenta scene din istoria rusă, crâmpie din viața țarului Boris, — iecane caracteristice din viața poporului rus. Factura dramatică are stângăcii evidente; tablourile (versiunea nouă a operei prezintă 7 tablouri după numeroase eliminări) n'au legătură organică, sunt deabia însăilate. Insuși personajul central apare episodice, deoarece construcția dramei, statică prin excelență, nu-i acordă posibilități de continuitate și acțiune.

Muzica adoptată acestor tablouri vivante de scurtă durată, încă își dă im-

presia unui grup de schițe muzicale. Nu găsim o dezvoltare tematică și nici o amploare a frazei muzicale. Lucrarea își dă impresia unei geniale schițări. Mai intervine și factorul important al folclorului cu legile sale neîngăduitoare și limitative. E multă muzică populară în această operă și e admirabilă arta lui M. de a lega inspirația personală de fraza populară, adaptând rafinamentul său sufleteș simplității caracterului popular. Rugăciunea corului (tabloul I) e evident de esență populară pe când dialogurile intercalate sunt de cea mai pură esență modernă de un îndrăzneț realism; totuși ce logic se completează oferindu-ne armonia perfectă a dispoziției urmărite. Iar ca o pildă vie pentru ceea ce se cheamă în muzica modernă „tonmalerei” e minunata simplitate a tabloului II cu motivul monoton și constant care acompaniază scrisul bătrânului călugăr și acordurile grave evocate de misticism. Tabloul III ne prezintă un cor puternic; tabloul IV splendidă scenă din crășmă, — cu figura profund umoristică a călugărului Varlaam, — unde acompaniamentul orchestral scânteiază de originalitate. Punctul culminant al lucrării este însă în tabloul V cu bogat material folcloristic dela a cărui seninătate trecem treptat-treptat la deslănțuirea tumultuoasă a remușcărilor țarului. Aici se descarcă geniala inspirație a lui M. într'o strălucire uluitoare. E așa de nou ceea ce exprimă, atât de turburător încât trezește fiori. Vaerul viorilor înneacă și confuz care subliniază halucinația țarului e de un efect diabolic. Admirabil e și corul tabloului VI; foarte reprezentativ și cald tabloul VII.

Întreaga lucrare, deși fragmentară, e plină de frumuseți și cucerește irezistibil. Opera „Boris G.” e o lucrare grea. Solul din care s'a născut are resurse bogate de expresiune. E nevoie de multă intuiție artistică care să compenseze prin intensitatea accentului aparența avariției a recitativului; e nevoie de generozitatea glasului rusec care ridică la o revelație părțile corale și e nevoie de un joc de scenă viu și puternic într'unnd exuberanța și misticismul slav.

Opera Română din Cluj s'a achitat în totalitate foarte respectabil de această dificilă problemă. Stâlpii puternici pe cari s'a rezimat reprezentația au fost în primul rând corul și orchestra apoi montarea și regia. Atât d. Pavel, cât și d. Klee, merită laude neprecuțite. D. Ujeicu (Boris) cu o mască admirabilă a susținut rolul convingător și just din toate punctele de vedere. D. Andreescu corect și simpatie cu unele distonări regretabile. D. Georgescu în rolul călugărului a fost cam mat și impersonal cu toate că vocea dsale are mai ales în registrul de jos multă dulceață. O mențiune deosebită dlui Gavrilăscu pentru creația dsale reușită atât muzicalicește, cât și actoricește. Rolurile de femei precum și a lui Feodor au fost frumos cântate de dnele Piteiu-Georgescu, Albiși, Bănescu și Cappelaru, cu unele inutilități deplasate în jocul de scenă a dnelor Piteiu-Georgescu și Cappelaru.

Ana Voileanu-Nicoară

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Director: Ion Clopoșel

Redacția și Administrația:
CLUJ, { Calea Victoriei 51. Telefon: 308
Plaza Untrei No. 8.
CLUJ, 1 Noembrie 1929

Anul VI N-rul 20.
Un exemplar: Lei 30

Revizuirea tratatelor și art. 19 din pactul Societății Națiunilor

Desbaterile din anul acesta ale Adunării Societății Națiunilor au redeschis un moment discuția despre tratatele de pace, în urma propunerii delegației chineze de a se amplifica și preciza prevederile art. 19 din pact privitoare la revizuirea pe cale pașnică a tratatelor devenite „inaplicabile”.¹

Tema revizuirii tratatelor, veche încă din clipa semnării lor la Paris, am examinat-o și noi în aceste coloane² cu prilejul manifestației de anul trecut a Micii Înțelegeri care a răspuns agitațiilor revizioniste ungare, sprijinite de campania lordului Rothermere și încurajate de fascismul italian.

Provizoratul tratatelor...

Evident, tratatele, ca orice operă omenescă, nu sunt veșnice și nu pot năzui să înfrunte veșnicia prin cuprinsul prevederilor odată stabilite. Situațiile politice internaționale precizate și concretizate în texte de tratate sunt supuse și ele evoluției, ca tot ce este viață și mișcare; — prin urmare, ratatele în liferent de caracterul lor (politic sau economic) trebuie să evolueze mereu și să se adapteze situațiilor noi, deosebite de acelea din clipa semnăturilor inițiale. A pretinde sau a susține fixitatea, imobilitatea tratatelor, înseamnă să nu ții seamă de realitățile vieții.

De aceea, paginile istoriei ne arată perspectiva elocventă a precarității tratatelor, anularea lor prin mijloace violente sau chiar caducitatea pură și simplă sub influența împrejurărilor radical schimbate, aproape fără nici un efort din partea Statelor direct interesate la răsturnarea unor asemenea tratate.

¹ Amintim textul integral: „Adunarea poate din când în când să invite membrii Societății a proceda la o nouă examinare a tratatelor devenite inaplicabile, precum și a situațiilor internaționale a căror menținere pune în primejdie pacea lumii”.

² Vezi Revizuirea tratatelor de pace în „Societatea de Măine” anul V, No. 16—17.

Invocarea clauzei *rebus sic stantibus* pentru a obține, pe cale unilaterală, deslegarea de obligațiile unui tratat stingheritor, de către Statul interesat, ne apare destul de întemeiată chiar dacă procedura aceasta unilaterală contravine principiului sancționării cuvântului dat, în materie internațională, din clipa când s'a semnat un tratat oricât de oneros.

Exemplul Rusiei, care s'a deslegat așa de ușor, la 1870, de obligațiile tratatului de Paris (1856) în privința dezarmării sale în Marea Neagră, este cât se poate de concludent. Invinsă în războiul Crimeii de o formidabilă coaliție europeană (Anglia, Franța, Sardinia și Turcia), căreia i-a cedat la urmă primind toate condițiile impuse prin tratatul de Paris, Rusia a putut, câțiva ani mai târziu când coaliția se sfărâmasă, — Franța fiind învinsă în lupta cu Prusia, iar Anglia înclinând mai mult către învingător decât către fostul aliat, să se desfacă foarte ușor, printr'o simplă declarație unilaterală, de toate sarcinile jgînitore pentru suveranitatea ei ca Stat riveran al Mării Negre. Conferința internațională dela Londra, întrunită pentru salvarea formelor de revizuire *consimțită* de toți semnatarii din 1856, a dat deplină satisfacție Rusiei, înclinându-se înaintea gestului ei ce părea fără precedent.

Ce înseamnă prevederea din pactul S. N. ?

Prevederea de revizuire periodică, la caz de nevoie, „din când în când” cum se exprimă textul art. 19 din pactul dela Geneva, a tratatelor devenite „inaplicabile”, ca și „examinarea” situațiilor internaționale a căror „menținere pune în primejdie pacea lumii” nu este altceva decât o măsură chibzuită pentru evitarea revizuirilor violente pe calea armelor pe deoparte, iar pe de alta pentru

evitarea împrejurărilor de denunțare unilaterală a tratatelor din care, de asemeni, s'ar putea naște vărsări de sânge. Grație acestei prevederi, Statele nu mai pot invoca de capul lor clauza subînțeleasă până în toate tratatele, *rebus sic stantibus*, dar în același timp Societatea Națiunilor recunoaște caracterul provizor și evolutiv al actelor internaționale, și implicit necesitatea rajustării lor potrivit realităților vieții internaționale.

Cu aceste lămuriri introductive, vom examina imediat cum a fost și continuă încă să fie privit, în Adunarea dela Geneva, textul art. 19 din pact în raport cu tratatele păcii generale și cu situațiile cărora ele sunt menite să corespundă în ceasul de față.

Primul caz când a fost invocat art. 19.

Primul caz când s'a invocat aplicarea art. 19 din pact s'a petrecut în 1920. La data de 1 Noiembrie, acel an, delegația Boliviei la Adunarea din Geneva a cerut să se ia în cercetare revizuirea tratatului pe care acest Stat îl încheiase cu Chile, la 20 Octombrie 1904, pentru regularea unor diferende teritoriale. Tot atunci Peru a adresat de acord cu Bolivia o cerere identică de revizuire a unui tratat mai vechiu, din 1883, tot cu Chile, privitor deasemeni la chestiuni teritoriale (Taena și Arica) invocând neîndeplinirea obligațiilor contractuale luate de Chile în privința efectuării plebiscitului care urma să decidă definitiv soarta teritoriilor cedate prin tratatul invocat.

Dela început Chile răspunde că Societatea Națiunilor este incompetentă în materie.

Delegația boliviană, întrucât prima Adunare a S. N. se apropia de sfârșit, cere amânarea chestiunii pentru sesiunea următoare din 1921. Și, într'adevăr, anul

următor, Bolivia își susține cererea pe următoarele temeuri juridice:

1. Tratatul din 1904 i-a fost impus prin forță;

2. Unele prevederi esențiale din textul lui, pentru garantarea păcii viitoare, n'au fost executate de Chile;

3. Starea aceasta de lucruri ar constitui o permanentă amenințare pentru cauza păcii; și

4. Ca urmare a tratatului, Bolivia s'a văzut lipsită de orice eșire la mare.

Nota se termina cu mențiunea că această cerere de revizuire guvernul bolivian o face de acord cu Peru pe temeiul legăturilor istorico-politice și a comunității de interese rezultând din războiul și alianța lor dela 1879.

Chile a răspuns următoarele pentru a respinge cererea Boliviei:

1. E contrarie termenilor tratatului din 1904 care a asigurat menținerea păcii între ambele țări;

2. Pentru că faptele pe cari se întemeiază sunt inexacte;

3. Pentru că nu-i conformă nici în aparență cu vre-una din condițiile indispensabile de revizuire prevăzute în pactul constituțional al Societății Națiunilor și care, numai ele, ar putea îndreptății o asemenea revizuire;

4. În sfârșit, pentru că o astfel de cerere este contrarie stipulațiunilor din pactul S. N. care a fost stabilit tocmai ca să asigure îndeplinirea contractelor internaționale.

Chile mai tăgăduia în același timp competența revizionistă a Adunării S. N. pentru că: 1. este inadmisibil ca tratatele să poată fi revizuite de adunare (nefiind încheiate de ea) și 2. pentru că art. 19 din pact nu privea cazul în speță, deoarece tratatul din 1904 fusese executat sau era în curs de executare, iar în definitiv un stat suveran poate refuza „invitația” Societății Națiunilor de a proceda la examinarea tratatelor.

Chile notifică protestul său împotriva înscrierii pe ordinea de zi a celei de a doua Adunări, a cererii Boliviei, și, potrivit procedurii parlamentare adoptată în lucrările adunărilor dela Geneva, opuse „chestiunea prealabilă” în privința admiterii unei asemenea cereri pe ordinea de zi.

Ce au răspuns juriștii consultați de S. N. asupra sensului art. 19.

În fața acestor contestații categorice, biroul Adunării din 1921 însărcinează o comisie de juriști compusă din dnii Scialoja (Italia), Urrutia (Columbia) și marchizul de Peralta (Costa-Rica) să-și dea avizul în privința atribuțiunilor pe care art. 19 le conferă Adunării.

Raportul comisiei de juriști citit de

președintele în funcțiune, d. van Kornebeek (Olanda), a conchis fără șovăire la respingerea cererei Boliviei ca inadmisibilă și depășind cadrul de competență al Adunării pentru că „modificarea tratatelor este numai de competența Statelor contractante”.

„Pactul susținând respectul scrupulos al tuturor obligațiilor din tratate în raporturile mutuale dintre popoarele organizate, îi atribue Adunării prin art. 19 facultatea de a invita (în englezește: *advise*. însemnează: sfătuiește) membrii Societății să procedeze la un nou examen al unor tratate sau al anumitor stipulații internaționale.

„O asemenea invitare poate fi făcută numai în cazul când tratatele ar deveni inaplicabile, adică dacă starea de lucruri existentă în clipa încheierii lor a suferit, în urmă, schimbări materiale sau morale așa de radicale, încât este în afară de domeniul posibilităților raționale de a le aplica, precum și în cazul când ar exista situații internaționale a căror menținere ar putea pune în primejdie pacea lumii.”

Raportul mărginindu-se la chestiunea de fond: când poate fi făcută invitarea de revizuire a tratatelor, lasă intactă chestiunea de procedură privitoare la formele prin care s'ar putea ajunge la o asemenea hotărâre.

Cu vot unanim?

Numai prin simplă majoritate?

Sau cu o majoritate specială?

Delegatul republicii Chile, d. Edwards, s'a grăbit să ia act de concluzia Adunării plin de mulțumire, adăugând imediat că pentru guvernul său „nimic nu poate fi mai plăcut decât să examineze împreună cu guvernul Boliviei mijloacele cele mai potrivite să-i ajute desvoltarea”, adică tratative directe pentru împăciuirea tuturor nemulțumirilor.

Partea reclamantă, cu tot regretul față de hotărârea dată, a primit oferta negocierilor directe rezervându-și dreptul să redeschidă chestiunea mai târziu, dacă va fi nevoie.

Peru și-a retras reclamația ea o consecință a concluziilor de mai sus ale Adunării.

Răspunsurile juriștilor consultați de Chile

Interesante de reținut, cu acest prilej, sunt consultațiile celor mai reputați juriști internaționaliști, adunate de guvernul republicii Chile spre a respinge principial cererea de revizuire a tratatului din 1904, cu Bolivia.

Toți acești juriști, John Davis (Statele-Unite), Charles Dupuis, P. Fauchille și A. Weiss (Franța), William Finlag (Anglia) s'au pronunțat contra drep-

tului Adunării de a revizui tratatele, a căror încheiere, modificare sau anulare este exclusiv de competența părților contractante. Fiind vorba de o chestiune de fond de așa mare însemnătate, pentru cauza păcii, revizuirea unor tratate existente, juriștii au conchis, pe temeiul prevederilor din pact, că numai simpla invitație a Adunării adresată Statelor contractante pentru revizuire și încă are nevoie de unanimitatea voturilor.

Cât privește tratatele devenite inaplicabile, P. Fauchille, în consultația lui, a ținut să precizeze că ar putea fi socotite ca atare numai tratatele ce nu se pof execută din cauza unor fapte independente de voința părților.

Altfel, fără această rezervă expresă, reaua voință a unei părți interesate la revizuire dacă ar fi suficientă ca să provoace inaplicabilitatea tratatelor și, deci, puțința de revizuire, așa cum susține un autor maghiar,⁷) ar constitui o gravă violațiune a unui principiu de morală consacrat încă din dreptul roman că nimănu nu-i este îngăduit să invoace drept acuză propria-i vinovăție.

În asemenea ipoteză, posibilitatea de revizuire întrevăzută timid prin art. 19 din pact ar constitui pur și simplu un îndemn la sabotarea tratatelor păcii generale din 1919 de către cei interesați, o încurajare premiată pentru sustragerea deturnată dela îndeplinirea obligațiunilor contractate în clipa semnării tratatelor și a pactului care figurează în capul lor.

Simpla enunțare a acestei formule constituie o aberație juridică!

Înțelesul propunerii chineze de acum la S. N.

Pe temeiul precedentului dela 1920—21 putem ușor înțelege soarta propunerii chineze, formulată la Geneva în ultima sesiune.

Proiectul de rezoluție al reprezentantului Chinei propus la ultima Adunare dela Geneva, pentru luarea principial în considerație a art. 19 din pact privitor la revizuirea tratatelor și preavizarea lui, a fost menit să-i ofere republicii din Extremul Orient puțința de a deschide oricând discuția în vederea revizuirii unor tratate pe care marile puteri ale Europei și Statele-Unite le-au obținut, în decursul vremii, la Peking, cu jertfirea intereselor chineze și cu grava atingere a suveranității respective.

Membri Societății având fiecare dreptul să propună orice chestiuni pentru ordinea de zi a desbaterilor Adunării, după cum pot să pretindă, în prealabil, punerea la vot în bloc, spre admitere.

⁷ Aladár Goellner, *La revision des traités sous le régime de la Société des Nations*, Paris 1925, p. 76.

sau respingere, a unei propuneri de înscriere pe ordinea de zi, delegatul chinez a venit cu cererea sa surprinzătoare propunând, firește, emoție și alarmă.

Prima mișcare a președinției, dată fiind gravitatea chestiunii, a fost să respingă pur și simplu cererea chineză, dar potrivit procedurii consacrată până astăzi a trimes-o în cercetarea comisiei care îngrijește de stabilirea ordinii de zi a desbaterilor. În sânul acestei comisii inițiativa chineză n'a avut parte de o primire mai simpatică, deoarece după o scurtă discuție, cu 4 voturi contra 3, propunerea de rezoluție a fost respinsă. Delegatul chinez, nu s'a dat bătut așa de ușor căci a declarat că-și menține propunerea adăugând că respingerea ei de la înscrierea pe ordinea de zi, poate avea drept rezultat retragerea Chinei din Societatea Națiunilor. Atitudinea aceasta a provocat oarecare emoție și secretarul general, sir Erik Drummond, s'a grăbit să intervină pentru satisfacerea cererii chineze spre a se evita retragerea din Societatea Națiunilor.

Explicațiilor suplimentar date de delegatul chinez în privința propunerii sale despre art. 19 din pact i-a urmat atunci hotărârea de a se înscrie chestiunea pe ordinea de zi a primei comisii a Adunării, „comisiunea pentru chestiunile juridice și constituționale”, adică organul care are în permanență rolul să pregătească studiul oricărei propuneri în legătură cu ființarea juridică și constituțională a instituției dela Geneva.

Bătălia în jurul propunerii chineze a continuat în sânul comisiei întâia, unde delegații Germaniei și Ungariei s'au raliat inițiatorului spre a susține punerea în aplicare și chemarea la viață a prevederilor art. 19 din pact date, până acum, uitării și nefolosite încă în nici o împrejurare.

Pentru înțelegerea problemei, trebuie să spunem că nu toate prevederile din pact au putut fi îndeplinite și puse în aplicare din primul moment al constituirii Societății Națiunilor, cum ar fi spre exemplu dispozițiile destul de elastice privitoare la limitarea și controlul înarmărilor (art. 8 și 10). Aceasta din cauza dificultăților multiple pe care le întâmpină în complexul vieții internaționale unele probleme foarte delicate ce trebuiesc, totuși, deslegate în interesul cauzei celei mari a păcii.

Sub acest raport art. 19 este ultimul care, până astăzi, figurează în pact fără nici un început de precizare, necum de aplicare, tocmai din cauza chestiunilor extrem de delicate și a intereselor covârșitor de însemnate pe care le-ar pune în discuție. Prevedere menită să

Ce este o monografie sociologică?

Sunt eu cel mai autorizat să mă ocup de această problemă? N'am pretenția. (Las' că dacă ne-am pune așa întrebări de câte ori seriem ne-ar peri de multe ori curajul. Nu numai mie). Dar de dată ce știm de ce n'am spune? Ce ar fi dacă am tăcea cu toții?

„Monografia sociologică”, — iacă un termen intrat proaspăt în știința românească. Și-și face loc fără pic de modestie, — știe ce vrea, știe ce poate, știe ce să ceară. E deci, un termen în valută forte, merit să circule. De ce nu i-am preveni cărările, — când va străbate până la noi în carne și oase să-l știm de mult din fotografie? Ca pe orice somitate veritabilă. Crede totuși cineva că facem rău? Păi, din fericire cititul unui articol de revistă nu este obligatoriu.

Pentru cei înșă cari sunt dispuși să ne urmărească e bine să procedăm metodic. Avem de a face cu o expresie compusă din doi termeni, etimologic din patru. Mai înainte de a încerca să-i punem alături pentru a vedea ce raport de gândire obținem, recomandabil ar fi să-i analizăm aparte. E mai comod. Nu?

Ce este o monografie, pur și simplu,

evite pe viitor războiul și să asigure pacea în lume chiar dacă ar fi vorba de modificarea ordinii politice și teritoriale stabilită la 1919, art. 19 din pact a fost dat uitării tocmai pentru că aplicarea lui, f.e. și numai discuția în jurul lui, ar putea în împrejurările de astăzi să devină element de turburare a păcii și deslănțuirea războiului, adică ar duce la rezultate diametrul opuse aceluia ce s'au avut în vedere la început.

În comisiunea juridică și constituțională atitudinea și limbajul delegatului francez au jucat un rol covârșitor, determinând o majoritate care a găsit că nu este bine să se ia art. 19 caracterul său absolut excepțional, de supremă rezervă pentru salvarea păcii, prin punerea lui ușuratecă în aplicare. De aci și hotărârea după propunerea engleză de a se alcătui o subcomisiune care nu va avea în nici un caz rolul să cerceteze revizuirea textului actual al art. 19 spre a-l face mai lesne aplicabil, ci numai să schițeze un regulament pe temeiul căruia Statele interesate ar putea, la nevoie, supune Societății Națiunilor petițiuni

fără atributul de sociologică? Dar asta o știm cu toții. Dacă nu, căutăm în orice dicționar sau enciclopedie. Se găsește. „Description spéciale d'un seul objet, d'un seul genre”. — ne spune Larousse. Sau pentru că știți ungurește: „Olyan tudományos munka, mely egyetlen tárggyal, valamilyen tudomány egyetlen kisebb részével foglalkozik” (Franklin Lexikon). (Acea muncă științifică ce se ocupă de un singur obiect sau numai de „parte mai redusă a unei științe oarecare”). Simplu dar exact. E vorba să ne lămurim, nu să ne încărcăm memoria cu formule savante.

Dar cu al doilea termen lucrurile se complică. Ce este „sociologic”? Nu prea știe nimeni precis. Cei autorizați se ceartă cu înverșunare. Și totuși. De astă dată un dicționar oricât de bun e insuficient. Ne trebuie o enciclopedie! Să luăm pe cea mare a Franței. Un studiu semnat de nume cunoscute: Paul Faneonnet și Marcel Mauss, ne dă oarecari lămuriri. „Sont sociales toutes les manières d'agir et de penser que l'individu trouve préétablie et dont la transmission se fait le plus généralement par la voie de l'éduca-

tinzând la modificarea tratatelor ce ar fi devenit inaplicabile.

Urmând filiera obișnuită, studiul și concluziile subcomisiei dacă vor fi până la urmă favorabile inițiativei chineze vor trebui să vină înaintea plenului comisiei pentru chestiunile juridice-constituționale de unde abia, la caz de concluzie favorabilă, vor putea, în sfârșit, ajunge în dezbaterile Adunării însăși. Dar sesiunea anului acesta s'a încheiat și întreaga chestiune ridicată prin propunerea Chinei este amânată cel puțin până la Adunarea din anul viitor.

Cu toate acestea, chiar sub formă limitată, inițiativa Chinei punând în mișcare imboldul art. 19 din pact deschide o perioadă primejdioasă de nouă agitații cu caracter revizionist în mijlocul Societății Națiunilor, cu toată încordarea păgubitoare ce poate rezulta pentru cauza păcii și a pacificării generale și chiar pentru ființa instituției dela Geneva, pârgăhia de sprijin a păcii și instrumentul de pacificare a lumii.

N. Dașcovič.

tion". Și, pentru că aveau nevoie de un cuvânt specișl ca să desemneze aceste lucruri prestabilite au ales cuvântul, nu se poate mai nimerit, de instituțiune. „Qu'est-ce en effet qu'une institution sinon un ensemble d'actes ou d'idées tout institué que les individus trouvent devant eux et qui s'impose plus ou moins à eux? Fie, dar instituției a trebuit să i-se lărgească sensul. Nu e vorba numai de aranjamentele sociale fundamentale, încât se înțelege și moda, obiceiul, prejudecățile, superstițiile, pentru că toate aceste fenomene sunt de aceeaș natură și nu diferă decât în grad. — Se simte, influența lui Durkheim? Cu atât mai bine. Vom ști care-i greșala. Individul, rolul individului ca factor social e lăsat la o parte. Dar aceasta este o chestiune internă, pentru stabilirea granițelor științei noastre putem s'o nesocotim. Socialul e ceea ce ni se impune din afară chit că e o operațiune care presupune acceptarea. Deci e un produs al unei reuniuni de indivizi care întree suma acestora și se întoarce împotriva lor, îi stăpânește. Socialul așa definit, nu e studiat de o singură știință, ei de mai multe. Oare economicul (tot fenomen social) nu ni-se impune din afară? Am creiat noi moneda, piața, căile de transport? Sau putem să ne răsvrătim împotriva lor? Dar juridicul? Nu ne reglementează încă chiar înainte de naștere? E banală formula romană: Infans conceptus pro nato habetur quoties de commodis ejus agitur. Și, dacă ar fi numai aceasta. — Atunci sociologia trebuie să-și deschidă drum rîe distrugând toate celelalte științe sociale, înscăunându-se în locul lor — ceea ce e imposibil, — fie împăcându-le printr'o demonstrație riguroasă a rostului ei de a fi, se putea face. A fost grija celor mai de seamă sociologi. Și greutatea problemei n'o dovedește nimic mai izbitor decât nereușita celor mai mulți. G. Simmel! Un sociolog de marcă. Susține că societatea ni se înfățișează sub două aspecte: 1. „formele pe cari le iau grupările de oameni uniți pentru ca să trăiască unii alături de alții, unii pentru alții, sau unii cu alții” și care formează domeniul sociologiei; — 2. conținutul realității sociale (dreptul, morala, etc.) de cari se ocupă științele sociale particulare. Nu prea e acceptabil. „Dacă sociologia s'ar menține la indicațiile lui Simmel, ar rămânea un cadru gol, o cazuistică scolastică, deșartă de conținut, abstractă, de neînțeles. Sociologia ar sucomba prin inaniție, fiind lipsită de obiect, ori ar deveni un exercițiu abstract, care ar eși din știință, fiindcă ar neglija legile observațiunii realității”, — îl critică, pe drept cuvânt, dl Mihai Ralea. —

Em. Durkheim, ocupându-se de problema aceasta încearcă s'o rezolve altfel. După el sociologia s'ar constitui de-așupra științelor sociale particulare ca un soi de sinteză a lor. Va folosi deci, în considerațiile ei de știință întreg materialul elaborat de științele sociale și va căuta să stabilească raporturi generale între aceste fenomene cari numai împreună ne dau imagina complectă a societății. Nici părerea lui Durkheim nu ne pare întru toate acceptabilă. I-se cere sociologiei un lucru aproape imposibil: să dețină și să uzeze de materialul imens al tuturor științelor speciale. Și, sunt câteva. Prea greu. Las că n'ar fi o știință ci un fel de enciclopedie, — nu și-ar putea statornici un drum propriu pentru că mereu ar fi oprită și dată înapoi de transformările suferite de celelalte științe. Sigur că va avea puncte comune cu alte discipline dar în linii mari trebuie să aibă un punct de vedere proriu, să-și păstreze astfel independența necesară în cercetările sale. Atunci ce e de făcut? Credem că drumul cel adevărat e studiul de ansamblu al societății făcut însă direct, nu pe baza celorlalte științe sociale. Mă folosesc de o analogie. O pădure poate fi studiată din punct de vedere floristic, sau faunistic, sau geologic, deci făcând abstracție de întreg, — cercetări legitime de altfel, — dar există un studiu al întregului ca unitate: așezarea pădurii, legile ei de dezvoltare, bolile, foleasele, exploatarea, replantarea, etc. Tot așa, asupra unei societăți economistul de ex. făcând abstracție de relațiile fenomenului economic cu celelalte fenomene sociale, îl poate urmări în toate aspectele lui, săvârșind economia politică; — și așa fiecare știință socială particulară: Etica, Politica, Dreptul etc. Dar după studiul acestora rămâne ceva nestudiat: *întregul* care nu este egal cu suma factorilor componenți, ei ceva mai mult. Acest fenomen poate fi și el urmărit în multiplele sale fețe și obținem studiul sociologic. Familia spre pildă, poate fi studiată din punct de vedere juridic, etic, sau economic, dar ea nu e nici numai juridică, nici numai morală, nici numai economică, ei toate la un loc, îmbinate într'o sinteză. Noi zicem că e socială și studiul întreg al structurii familiale este sociologie. În orice caz suntem foarte apropiați de acțiunea pe care o dă sociologiei Durkheim. Dar vrem ceva mai puțin decât el. Sociologia nu este numai o știință de sfârșit, ei și una de început. Ea e introducerea generală la studiile speciale ale societății și numai în al doilea rând, în capitolele ei de aprofundare sinteza acestora. Ea dă și ia temeuri. Se înrudește astfel cu filozofia socială, dar uzează de metode strict știin-

țifice și prin aceasta își menține dreptul de știință.

După ce ne-am lămurit acești doi termeni prin analiza lor parțială să încercăm o definiție a expresiei ce o compun puși alături:

Monografia sociologică este studiul integral al unei unități sociale. În cazul cercetărilor românești: satul. A săvârși monografia sociologică a unui sat înseamnă a-l studia din toate punctele de vedere existente, încercând a reda exact realitatea sătească în imagina ei integrală, (nu numai dintr'un singur p. d. v., cum fac științele sociale particulare). Realizăm astfel fotografia credincioasă a unei unități sociale în toată complexitatea ei și cu toate raporturile ce le prezintă la un moment dat, — putând din studiul acestor raporturi stabili legi explicative valabile pentru toate formele aceleș faze de evoluție.

Folosul? Mai e nevoie să insistăm aici? Poate că totuș, — însă lădată.

Traian Herseni

Dreptul penal al minorilor

A apărut „Dreptul penal al minorilor” de Dr. C. Nesselrode, judecător la Tribunalul Oradea.

Acest manual pe 382 pagini tratează nu mai dreptul penal publicând toate legile și procedura în legătură cu cauzele minorilor, ei dezvoltă pe larg activitatea societăților de binefacere și a d-lor preoți, învățători, profesori, avocați, medici, primpretori de plăși, primari și notari ca organe benevole ale instanțelor minorilor.

Răsfoind paginile din această operă ne pare bine să vedem și să citim numele doamnelor și al domnilor cari au lucrat și au dezvoltat o muncă uriașă pentru mântuirea minorilor. Ar fi de dorit ca să ia pilde din această activitate fiecare om cinstit lucrând în interesul societății și al omenirei, făcând parte din tabăra oamenilor morali, luptând cu imoralitatea și lucrând pentru ocrotirea și salvarea minorilor parasiți și neglijați.

Lucrarea de mai sus este indispensabilă acelor cari se interesează de soarta copiilor orfani și au cuvânt în orânduirea treburilor sociale, iar experiențele — judecătorului minorilor — publicate ne dau o ncurajare și o îndrumare cum să procedăm în mod corect.

Manualul de mai sus este o valoroasă lectură a bibliotecilor publice și școlare, apoi mai face și o propagandă socială când atrage atenția celor în drept asupra chestiunilor vitale ale societății și ale viitorului națiunii.

Cartea se poate comanda atât dela autor (Oradea), cât și dela oricare librărie. Prețul e 150 lei.

Ineficiența învățământului limbei engleze

O cerință foarte modernă: eficiența. — Înălăturarea fără milă a diletantismului în muzică, stenografie, cunoștințe de limbi străine. — Molière față de incompetență. — Adulții nu pot învăța ca pruncii! — Riscurile învățământului privat. Lupta cu mijloace insuficiente în sânul învățământului oficial. — Spre ținte noi cu mijloace nouă!

„Când vorbea Englezu' nu pricepeam eu;
Când vorceam eu, nu pricepea Englezu'”.
(Un român de spirit în Londra).

Timpuri noi — rosturi nouă pretutindenea.

Progresul în toate domeniile a adus cu sine și ridicarea *standard*-ului în toate câmpurile de activitate umană: un stenograf care nu scrie peste 130 de cuvinte pe minut nu mai este un stenograf; ne uităm cu bănuială amestecată cu reproș la dactilografa care necunoscând „Touch-system”-ul scrie numai cu două degete, nu mai este în ochii noștri pianist sau violonist cel ce nu descifrează lucruri desul de grele a *prima vista*. Infrigurata societate grăbită a zilei de azi lipește repede pe fruntea acestora eticheta cu „DILETANȚI”, îi aruncă ca pe niște nevolnici în șanțul de mizerie al proletariatului intelectual și apoi pășește înainte pe drumul larg, lung și anevoios ce duce spre ȘI MAI SUS.

Este deci firesc că în această epocă dominată de necruțătorul *Time is money* noi asistăm la căderea în disgrație a stenografiei „pentru toată lumea”, și la selecționarea prin „teste” grele a stenografilor înnașcuți. Căci adevărul e că numai 5% dintre noi putem deveni stenografi eficienți. Restul pot spune ca stenodactilografa care întrebată de ce scrie în felul obișnuit a răspuns: „merge mai repede așa!” În treacăt spus, a sili, militărește, clase întregi de elevi să învețe cu toptanul stenografia, — eu am auzit de directorul unui liceu care da note rele la chimie elevilor ce nu urmau cursurile „facultative” de stenografie! — o astfel de universală îndopare cu o dexteritate, în care numai 2 la mie pot să se

ridice la măestria unui H. Stahl sau Anton Zotu, e pur și simplu timp prețios aruncat pe fereastră. Lucru pe care și mondialul scriitor H. G. Wells îl constată cu sinceritatea „cruel to be kind” ce-l caracterizează: „In genere cred că ceacea s'ar putea numi ocupații folositoare sau aducătoare de gologani, — lecții de stenografie, de contabilitate și astfel de înșelări ale credulității părințești sunt pe cale să treacă de zenitul lor înspre declin”. (*Man-kind in the making*. Vol. 2.) De ce? Fiindcă eficiența stenografică ca oricare alta e foarte greu de dobândit.

La limbi străine timpurile noastre cer deasemenea *eficiență*, — e un cuvânt modern desemnând o cerință specific modernă. În acest sens se implică neapărat înțelegerea graiului englez contemporan și destulă abilitate de a vorbi limba atât încât să poți fi priceput fără greutate de un englez. Cunoștința limbei numai în vederea lecturii, „a reading knowledge”, oricât de folositoare adeseori, nu ne satisface din punctul de vedere al *standard*-ului nostru. Mai mult de cât atât: noi o socotim deadreptul primejdiosă din punctul de vedere al limbei vii *care nu-i făcută din litere ci din sunete, ce trebuie auzite și reproduse corect*. Pe de altă parte a „speaking knowledge” e cerută mai mult de cât oricând din pricina intercomunicației prin grai viu, așa de extraordinar intensificată de trenurile repezi, de aeroplanelle ce aduc și duc străini din toate colțurile globului, de minunea „radio”-ului ceți aduce *limba* în casă într-o clipă dela Berlin, Paris sau Londra. Iar relațiuni personale fie ele comerciale, științifice sau artistice nu putem avea prin neprac-

ticul mijloc al scrisului, așa cum făcea Beethoven prin ale lui „Konversationshefte”. Dar bietul Beethoven era surd peatunci. Ci noi avem două urechi bune de care suntem datori, ba chiar siliți, să facem cea mai bună întrebuințare, în aceste zile când omul se întâlnește cu mult mai des cu omul strein. Și nu-i oare comunicația prin viu grai inteligibil singura comunicație adevărată, singura care face sufletele să se atingă întreolaltă?!

Cred că am dovedit cu prisosință în ale mele „*Ortografi*” că cu cât cineva posedă mai bine prin simpla lectură o limbă cu accentul dificil *cu atât e mai departe* de limba vorbită, căci cu atât mai mult el și-a însușit și fabricat altă limbă decât cea adevărată; și care-i așa de fixată în memorie încât îngreunează formidabil învățarea graiului viu. E ca și când ți-ai fi asimilat bine o biblie apocrifă care ți-ar întuneca poate pentru totdeauna priceperea adevăratului rost al Scripturilor.

*

Experiența mea de fost locuitor în Nordul Europei (2 ani în Suedia) și de călător prin Rusia, Germania și Franța m'a convins că în condiții identice lucrurile stau cam asemănător de rău și aiurea, cât privește rezultatul învățământului limbei engleze mai ales. Vorbesc firește de învățământul în clase numeroase cu „ore” zgârcit de puține; chiar când — ceea ce nu-i deloc ușor — profesorii sunt în curent cu „ultimul cuvânt” al meseriei lor.

*

Merită să atingem aici și învățarea individuală. Putem spune că foarte adesea ea e condusă de persoane cu totul incompetente. Printre cari din nenorocire se pot întâlni multe persoane cari își predau limba lor maternă: cunoștința limbei nu implică și stăpânirea meșteșugului — amestec de știință și artă — de a comunica și alhora ceea ce știi. Căci există — conștient uneori dar foarte adesea neintenționat — un șarlatanism linguitic. Când el este intenționat el e întrecut doar de șarlatanismul pseudo-doctoricesc. *Molière* a intuit genial ambele categorii în *Médecin malgré lui*. Și anume în răspunsul pe care Sganarelle, falsul doctor îl dă lui Gêronte: „plămânul pe care-l numim pe latinește *armyan*,

având legătură cu creerul pe care-l numim pe grecește *nasmus*, prin mijlocirea venei cave, pe care noi o chemăm pe ebraică *cabile*, în-tâlnește în drumul lui numiții aburi cari umplu ventriculele omoplatului... *Ossabundus, nequeis, polarinum, quipsa, milus*... iată precis pentru ce fca dumnitale-i mută!

*

În Petrogradul anului 1917 mi s'a povestit cazul unui Lituan, care neavând alt mijloc de trai, s'a oferit (răspunzând „micei publicității”) să-i învețe pe niște copii din Turchestan limba sa maternă, pe care — folosindu-se de ignoranța localnicilor — el o dădu drept franceză. Înșelăciunea s'a dat pe față abia în timpul războiului când părinții mândri de franceza odraslelor lor, au spus prin semne ofițerului francez ce se abătuse pe acolo, că se poate înțelege pe franțuzește cu copiii lor. Vă puteți închipui tabloul: părinții, copiii grăind fluent în lituană, ofițerul francez și preceptorul lor de „franțuzește”!

Cităm cazul ca foarte tipic pentru ușurința cu care oamenii pot fi mistificați în materie de limbi streine.

*

Cazul la aparență absurd al celui care a învățat englezește cu un băștinaș și totuși nu pricepe pe un Englez nu e rar. El se explică astfel: puțini englezi cunosc științific structura fonetică și gramaticală a limbei lor. Metoda „zi după mine” dă rezultate numai într'un timp îndelungat, jertfit aproape exclusiv limbei engleze; și numai cu copii mărunți. Căci numai o ureche de prunc poate prinde direct graiul, deci fără nici o lămurire teoretică. Dar cazul copiilor și al „nurse”-lor nu ne interesează aici! În cazul studentului adult, ceea ce e mai grav e că profesorul lui strein, — dacă n'are pregătirea necesară ce-l face firește să aibă constant o atitudine critică, se obișnuiește așa de lesne să priceapă păsăreasca elevului său încât, și fiind că-i mai comod așa! — pierde deprinderea de a mai corecta greșelile, mai ales pe cele de pronunție. La Stockholm am auzit de interesantul caz contrar al unei familii franceze din Cris-tiania, care luase ca profesoară de franceză pentru copiii lor pe o

româncă, de a cărei pricepere și teoretică a limbei franceze ei se incredințaseră! De asemenea cazul unei doamne engleze, care dându-și seamă de mecanismul lucrurilor mi-a scris cerându-mi lecții de fonetica, gramatica precum și de metodologia limbii sale, — socotind că are ce învăța dela un specialist, — veți recunoaște, este un caz extrem de rar. Dar el este în același timp extrem de eloquent!

Îngăduiți-mi o comparație din fiziologia umană. Faptul că cineva are o digestie solidă, ca a struțului bunăoară, nu implică cătuși de puțin că el e specialist în funcționarea și patologia aparatului de nutriție. În schimb specialistul poate suferi de o colită cronică! Ceea ce, deși pare paradoxal, îl ajută cu atât mai mult să priceapă și să vindece suferințele altora! A refuza să înveți dela specialistul nebăștinaș e ca și când ți-ai alege medicul curant nu după competența lui ci după greutatea lui în chilograme!

Pe de altă parte e foarte adevărat că și specialistul băștinaș ce-și predă limba maternă se ciocnește de profesorii improvizați dintre compatrioții lui: așa de puțin discernământ are societatea pentru *calitate*!

Un coleg francez, doctor în medicina lui de profesor de franceză îmi spunea odată cu ce greutate financiară a avut de luptat în Praga și Göteborg din pricina concurenței pe cari i-o făceau tot felul de aventurieri, bucătărese — și chiar femei de moravuri dubioase dar de extracție franceză, — cari se pomeniseră nici ele nu știau cum „profesoare” prin acele meleaguri.

*

Acum e vădit că orice om, în chip inteligent practic, preferă completa neștiință a unei limbi unui surogat al ei. Căci a-și corecta o „păsărească” bine înțepentă în cap și a o preface astfel în grai inteligibil pentru băștinaș e lucrul cel mai greu din lumel!

Cineva bunăoară care nu știe de loc englezește va putea învăța limba cum trebuie, dacă va avea cumințenia să-și aleagă un spe-

cialist în această limbă, ceea ce — repet, pentru a spulbera o superstiție foarte populară! — nu însemnează numai decât un (sau o) Englez(oaică). A daug că e preferabil băștinașul specializat care știe destul de bine și limba elevului; căci încă odată: nime nu mai ia azi în serios metoda imitației, metoda „ia-te după mine”, când e vorba de adulți (vezi și verdictul celei mai de seamă autorități în materie; *H. Palmer în Teaching of Modern Languages*). În lipsa aceluia extrem de rar exemplar, *pedagogul nebăștinaș, cu adevărată pregătire profesională, poate face adevărate minuni.*

*

Nu se poate stărui îndeajuns asupra faptului că cel ce și-a însușit, de obicei cu enormă cheltuială de trudă, bani și timp, o speță de engleză „păsărească”, e un caz în adevăr desperat. Și experiența mea de aproape 20 de ani e, că 90% dintre cei ce-au „învățat” englezește, își însușesc un astfel de „gibberish” de neînțeles pentru Englezi. Și care lucru — foarte normal psihologiceste — pe de altă parte îi împiedică să priceapă pe Englezii cu care se întâlnesc. Căci e firesc că cel ce vorbește o astfel de engleză „personală”, să se aștepte ca și Englezul să-i vorbească în engleza pe care numai el, vorbitorul o știe și pricepe. E firesc de pildă că cel ce rostește cuvintele engleze *note, cat, Sir, car* ca (în românește!) *not, chiat, sâr, car* să nu le poată recunoaște când îi apar în adevărată lor haină de sunete engleze². De aici situațiile *comice* în care se poate găsi un astfel de cunoscător de astfel de engleză când pică, să zicem, în marele furnicar febril al lui *Victoria Station* (Londra), sau *tragice* când, mulțumită turcescului nostru hatâr, dublat de mișcătorul nostru cult al incompetențelor naționale, e trimis să reprezinte România la congrese etc., în America sau marea Britanie.

*

Și acum să revenim la învățământul oficial.

E o plângere generală că ab-solvenții noștri de toate gradele

¹ Nu degeaba spunea Goethe că lucrurile și oamenii de elită nu pot fi populari. De aici și vorba cunoscută a lui Oscar Wilde: „clasicii sunt autori despre cari vorbește toată lumea, dar pe cari nime nu-i citește!”

² Cum se pronunță aveau aceste cuvinte nu se poate arăta fără ajutorul unui alfabet fonetic, a cărui talmăcire în vii sunete engleze presupune o solidă inițiere. Așa fiind vă puteți închipui ce valoare au acele dicționare cari se încumetă să redea cei 21 de fonii vocalice englezi cu *a, e, i, o, u* și *ă* din alfabetul românesc!

nu știu englezește *eficient*: adecă cel puțin afăta cât e nevoie ca ei să corespundă și să vorbească inteligibil cu un Englez în carne și oase. Și nici nu poate fi altfel:

Căci John Bull și Miss English sunt persoane cu al căror grai nu te poți familiariza într'un an-doi. Înainte de toate Miss English are straniul obicei că pune o prăpăstie între ceea ce scrie și ceea ce rostește. Obiceiurile ei ortografice și fonetice sunt bizare până la chinezism.

Dacă mai poți pricepe ceva din scrisul mânei ei, în schimb ca să-i poți deprinde limba cum trebuie e nevoie de ani de trudă și răbdare. Fiindcă graiul ei cețos și vag ca și atmosfera îneguratei sale patrii insulare, — plin de tipicul *th* (al cărui sunet, ușor de articulat, e totuși așa de anevoios de deosebit pe de o parte de *s* și *f*, pe de alta de *z* și *v*), împănat cu vocale și diftongi ciudați auzului nostru, saturat de explosive voalate prin „aspirație“, — e cu toate aparențele contrare, datorite limbei scrise (— depărtată ca dela cer la pământ de cea vorbită —) de o greutate nebănuită.

Eu am făcut în vara anului 1925 o foarte interesantă experiență cu un spaniol — azi bun prieten al meu și al țării noastre, pe care-l întâlnisem la Londra. Era primul spaniol veritabil ce cunoșteam. Li studiasem limba cu ani înainte și chiar tradusesem (la îndemnul d-lui Prof. O. Densușeanu) o seamă de lucruri în *Viața Nouă* prin 1915—16. Dar limba spaniolă nu o auzisem niciodată. Ei bine, mi-a fost destul un ceas petrecut împreună cu Senor T. González, azi profesor la Universitatea din Murcia, ca să-l pot pricepe cu ușurință. În schimb mi-au trebuit *ani de zile* ca să descifrez graiul englez așa de abundent în surprize, în „cimituri“ lingvistice la fiecare pas. Și astfel se poate demonstra empiric cât de grea e de fapt această limbă pe care atâția o socotesc ușoară, datorită unei „iluzii optice“. Căci pentru cei mai mulți engleza e încă o limbă pentru văz și nu pentru auz.

În ciuda răspânditei păreri iefține a celor ce nu o cunosc sau o știu cum nu trebuie, *limba engleză este foarte grea. Pornind dela această realitate — care și ea prefăce în enușe o legendă populară!* — ur-

„Nimic nou pe frontul de Vest“ de Erik Maria Remarque

„Suflet de soldat“ de Căpitan de rezervă Ricard Tuffli (Recenzie)

Lată două cărți, asupra cărora parcă, autorii lor, s'au înțeles să le scrie, mai în același timp, cel dintâiu făcând să reiasă activitatea trupească, rezistența fizică a soldatului, cel de al doilea, în sufletețirea lui, în război. În „Pe frontul de vest nimic nou“ vezi partea egoistică a soldatului ce luptă, se pare, pe seama lui și pentru binele său și aceluia câțiva prieteni de lângă dânsul, gata oricând și sugruma chiar șefii cari îi pretind să pună și inimă în luptă; în „Suflet de soldat“ vezi entuziasmul pentru datorie, vezi trăind sentimentul binelui patriei. La Remarque războiul este numai îngrozitor, și pentru nimic în lume, soldatul nu ar trebui să-l facă, tocmai pentru acest cuvânt că-i îngrozitor. — În „Suflet de soldat“, partea morală, idealul de mai bine, covârșește prorile războiului, iar cetirea cărții, lasă curat sufletul luptătorului. Dincolo, soldatul moare cu grozăvia întipărită pe față; la Căpitanul Tuffli ostașul parcă murind îi zărești pe față un sfârșit fericit al faptei sale! Aceasta este în esență, aceea ce reiasă din cetirea acestor cărți. Pentru că, în definitiv, a descrie înadins brutalitatea unui război pentru părțile lui scârboase, degustătoare, reușești a întuneca partea lui morală, război de amatori, în care eroismul se înțelege numai până la jertfa de sine, mai departe

nu. Viața e cel mai mare bun al omului și sacrificiul ei, nu se cade soldatul ca să-l facă, pentru a simți adevăratul eroism! Aceasta rezultă din „Pe frontul de vest nimic nou“. Apoi, în „Suflet de soldat“, pe toți cei ce țin de luptător, sunt mențiți parcă ai da însufletețire, ar merge cu el dincolo de această viață; această spontană pornire la „Pe frontul de vest nimic nou“, nu-i nici mărturisită măcar. Ceeace se descrie acolo, am văzut-o cu toții; ceea ce descrie în „Suflet de soldat“, am simțit-o. Aci se înalță moralul, dincolo se descărăzază. Pentru ostaș, războiul este un act involuntar, nu-i nici treaba lui și nici datoria, ca să-l înlăture. El trebuie să-l facă, oricât de măiastră ar fi descrierea ororilor lui și de reale nenorocirile ce le provoacă; atâta i-se cere soldatului și țării pentru care se sacrifică, să facă războiul bine.

Oricât de mare sgomot a făcut cartea, „Pe frontul de vest nimic nou“, cetind „Suflet de soldat“, cartea Căpitanului de rezervă român Ricard Tuffli, te pătrunzi ușor, de ce în războiul pentru întregirea neamului, a fost la noi un front unic, acel al devotamentului obștesc al ostașului român, cătră țară. Așa-i sufletul ostașului român.

General Anastasiu.

mează că atât metodele cât și programele de până acum trebuiesc complet răsturnate: chiar cel mai bun profesor nu poate face decât posibilul în împrejurările de astăzi, imposibile: el nu e un scamator!

Poți să dobori un castel de cărți de joc cu pușcoacele de socale copiilor. Împotriva cetăților caldeene se putea lupta cu „berbeci“, săgeți și stupi de albine.

Dar a încerca să cucerești *Verdun*-ul cu arcuri, albine sau pușcoace e tot ce poate fi mai zadarnic și mai copilăresc!

Să privim deci greutatea problemei drept în față, să le studiem cu luminile lingvistice moderne cât se poate de realist; și apoi gospodărește, să le întâmpinăm adecuat așa ca să nu irosim dea surda nici anii de argint ai

tinereții și nici banii de aur ai națiunii.³

*

În prilejuri viitoare voi căuta să desenez în linii mari o altă strategie, o altă politică lingvistică.

Ducând spre *standard*-ul potrivit timpurilor noastre.

Al căror unic criteriu este EFFICIENCY.

I. Ol. Ștefanovici-Svensk. Ph. D.

Doctor în litere dela „University of London“; Conf. de l. Engleză la Academia Comercială, Cluj.

³ A se vedea și studiile mele *Fonii Englezi și Ortografii istorice, pseudo- și quasi-fonetice din „Societatea de Măine“*, 1 și 15 Septembrie, unde m'am străduit să luminez aspectul îndoi, fonno-ortografic, al problemei. În aceiași ordine de lucruri să se citească și articolul meu *Streinii și Sunetele limbii noastre*, din „Țara Bârsei“, Noembrie 1929.

Moartea basmelor

Dlui prof. Racoviță

De lacul negru de sub pădure, în care adâncimile smârcurilor plămădesc întuneric, nu se apropie nimeni. Vitele fiindcă iarba depe marginea lui e neagră. În frica lor le pare gura iadului din care iese răsufare ucigătoare. Apa stătută se coace la soare, împrăștiind miasme. Numai în nopțile răcoroase de primăvară, când întuneceoașa Miazănoapte, cu aripi de aramă zboară spre apus poposind pe vârfuri de deal, broștele-i cântă în cor povestea, care răsbește prin trestii de parte.

Demult, demult, mai înainte de asta, era aci o prăpastie adâncă, în care s'ar fi putut pierde sate și orașe nenumărate. Rar de tot isbutea cineva să o vadă, căci pasă-mi-te, ea are poarta spre tărâmul celalalt. Prin gura ei treceau în sbor nebun smei, cu fetele de împărat furate. Pe aci a trecut comoara merelor de aur și dâra de sânge după care a coborât voinicul de Prăslea.

Pe vremea aceea pădurile erau de aramă și atinse numai de mâini omenești, țipau înfiorate.

A trecut vreme multă, ani după ani, luni după luni. Intr'o bună zi, în fața prăpastiei, a poposit un om. Venia de departe, se cunoștea depe traista și hainele de drumet, plecat pe drum lung. Intr'o dimineață s'a oprit în fața prăpastiei, s'a lăsat frumușel în genunchi lângă ea, ca pentru rugăciune, și a încercat să vadă în adânc. O peatră atinsă cu mâna s'a prăbușit și a început pământul întreg să vuiască. Motanul smeuului depe tărâmul celalalt, mieuna lung de tot, cuprins de frică și jale. Omul nu părea să se înspăimânte. Duse urechea domol spre gura căscată și asculta ca într'o pâlnie, încercând să prindă glasurile de jos. Se sculă apoi mulțumit. Era înalt, cu barba scurtă și albă, iar la ochi purta ochelari negri, care-i dădeau uitătură de șarpe. Pădurea de aramă începu a vui, în vreme ce glasul motanului se auzia departe de tot, micunând sfâșietor, cași când ar fi fost aproape de moarte. Omul își lăpăda pelerina neagră depe umeri, își luă câteva scule la el și slobozi scara de frânghie în jos.

Pădurea se minuna și în bătaia vântului începu a râde cu hohot. Acesta era noul Făt-Frumos? El mergea să scape fata de împărat? Și poate să se însoare

cu ea? Vântul nebun se opri și el între crăci, și prinse a șuiera printre dinți.

Omul cobora.

Hai, hai, pe scara ușoară, îit jos, spre întunecimea tărâmului celalt. Gura prăpastiei se vedea tot mai mică, până se făcu mică de tot, de părea de jos ca o stea. Atunci aprinse lămpașul, se uită împrejur, pipăi cu mâinile stânca și dădu din cap.

— Hm.

Cobora mereu. Piatra începea să fie zemoasă și rece. În întunecimea de necuprins, lumina, fricoasă, se strângea în jurul omului, care o îmbărbăta.

— Hai, hai...

O altă piatră și iar se auzi motanul de dincolo, mai jalnic și mai stins, dar nu mai avea puterea dinainte, înzadar țipa din toate nouă capetele.

Când a ajuns jos, s'a oprit o clipă obosit, și-a șters sudoarea depe frunte cu mâneca. Ceva se mișcă în apropierea intrării. Era sgribțuroaica cu puii? Omul se ridică, își îndreptă lumina după ea, dar n'o mai ajunse.

— Păcat.

Și porni. Călea pe o cărare ne mai bătută de pas omenească. De o parte și de alta se înălțau stânci, acoperite cu mușchi și licheni. Mai încolo, tot mai încolo, era palatul smeuului, hoțul merelor de aur și al fetelor de împărat.

Făt-Frumos mergea cât mergea, apoi se opria și căuta ceva pe jos, la rădăcina stâncilor, prin mărul cleios. Era ciudat ce făcea. Se opria din loc în loc, cerceta pământul grăunte cu grăunte și scoțea din el vermușori.

— Era oare puterea smeuului în ei? Se pregătea pentru farmece?

Streinul părea că nici gând n'are. Iși făcea lucrul domol și fără pripeală.

Ceva însă l-a trezit din nepăsare. De după o stâncă de argint, în lumina puternică a lămpii, a ieșit chiar ea, fata cea mare a Impăratului Verde, furată de smeu.

— Bine ai venit la noi, om pământean, credeam că voiu muri fără să mai văd față de dincolo. Aci e moșia la trei smei, cari ne-au răpit pe noi, trei surori și vreau să ne silească să-i luăm de bărbat.

Stânca de argint strălucia în bătaia luminii și fata de împărat stătea lângă ea luminoasă și strălucitoare.

Ea știa cum va fi, din poveștile cu cari îi legănase copilăria o roabă. Făt-Frumos va merge cu ea la palatul de aramă și motanul va începe atunci a mieuna din toate capetele. Smeul își va trimite furios buzduganul care învărtindu-se pe masă, se va căța singur în cui. Și Făt-Frumos îl va lua, îl va arunca napoi și va lovi pe smeu drept în piept...

Să vede însă că omul nu știa povestea, ori că ochii slăbiți de citanii îi lăcrimau, căci fără de nici o grabă își scoase ochelarii negri și închizând pentru un moment ochii șterse abureala depe ei. Se uită apoi din nou. Fata de împărat plângea și în zea de lacrimi se perdea încet, încet spre castelul de aramă, unde în gâttele motanului cu nouă capete, vântul se înecase sfâșietor.

— Hai, hai, cu tolba plină de vermușori, omul nostru, ieși depe tărâmul celalt, afară la lumina zilei. Deasupra însera. Vântul se opri să privească minunea, iar pădurea de mirare își pierdu țipătul care se auzia cale de trei poște.

În lumina amurgului, aplecat pe traistă, omul își privi cu drag vermușorii și îi alinta cu ochii. Cu mâinile ferbinți strânse sticla în care erau și plecă.

În urmă se lăsa noaptea, întunecoasă și rece, cu vânt turbat și șoapte tulburătoare împrejur. Suprafața cerului se încreții într'un val de nori și ploaia începu a curge și voiu.

A trecut timp... Azi prăpastia de odinioară e lac adânc și negru, de care vicțățile se feresc, ca de ciupercile veninoase din păduri. Rar de tot, în nopțile curate spun unii că se aud în el vaete.

— Sunt fetele de împărat părăsite? Scorpiea? Motanul fermecat? Tărâmul de dincolo plânge sguđuindu-se ușor. Pe suprafața verde a apei ies lacrimi, cari se sparg de săgețile sticlelor. Nu e cine să le vadă, să le înțeleagă și să plângă cu ele, moartea bătrânelor basme.

O. F. Popa

Abonați!

Abonați!

REVISTA

»Societatea de Măine«

Problema orientării profesionale

Impresii din Germania și propuneri pentru organizarea ei la noi

II.

Propuneri pentru organizarea orientării profesionale la noi

(Urmare și sfârșit).

Credem că pentru noi toate informațiile asupra diferitelor birouri de orientare profesională sunt foarte folositoare. Indiciul cel mai prețios ni-l pot da în privința organizării propriu zise, fiindcă de buna organizare depinde reușita sau nereușita întregii instituții. În privința aceasta trebuie să fim cu deosebită băgare de seamă, deoarece fiind vorba de o instituție bazată pe principii nouă, nereușita ar însemna totodată și compromiterea ideii.

Un birou de orientare profesională, care vrea să fie la nivelul, pe care îl dă astăzi știința, trebuie să aibă în primul rând o secție psihotehnică bine organizată. Astăzi în orientarea profesională punctul de plecare trebuie să fie *individualitatea umană*. În ea zac forțele cu adevărat productive și de organizarea lor depinde bunul mers al muncii. Pot fi mii de locuri vacante într'o profesiune, dacă individualitățile, cari le ocupă, n'au aptitudini suficiente pentru aceste posturi, o mare parte din capitalul uman se cheltuește fără rost.

Însă, dacă secția psihotehnică este cea mai importantă, încă nu înseamnă că ea este suficientă pentru biroul de orientare profesională. Fără să mai amintim de secția medicală, care este tot așa de importantă, accentuăm, că e nevoie dela început și de secția de statistică și plasare. Trebuie să ne ferim de situația, ca unele profesiuni să fie supraîncărcate, iar altele să fie evitate. Iar pentru aceasta avem nevoie de statistici precise. Mai accentuăm, că biroul el însuși trebuie să plaseze toți candidații. Aceasta îndeosebi din următorul motiv: La secția psihotehnică se face a. n. profil psihologic, care conține indicația aptitudinilor. Acest profil însă își are valoarea numai în mâna unui bun consilier de orientare profesională. Profilul nu este făcut ca să rămână la cel examinat, ci este destinat pentru consilierul, care știe să-l interpreteze. Dacă biroul de orientare profesională nu are posibilitatea să-și plaseze pe cei examinați, atunci rolul lui se reduce la simplu sfătuitor. În cazul acesta însă niciodată nu poate fi sigur, că sfatul lui va fi urmat cum trebuie și ușor se poate întâmpla că cel examinat în realitate va da greș. Iar vina neplăcerilor nimeni nu va căuta-o în sine însuși, ci în biroul, care l-a sfătuit. Biroul de orientare profesională numai așa își poate lua răspunderea în privința sfaturilor, pe cari le dă, dacă are și posibilitatea să plaseze pe fiecare în modul corespunzător. El

trebuie să ia toate măsurile, ca toți copiii să fie plasați în baza aptitudinilor lor, pentruca apoi să se poată afirma cât mai bine.

Mai accentuăm necesitatea secției de statistică și de plasare plecând și dela următoarele considerațiuni: Biroul de orientare profesională se înființează pentru marele public. El numai atunci își va putea îndeplini misiunea, dacă va pătrunde în mentalitatea publică și va ști să se afirme în așa fel, ca să i se simtă *necesitatea*. O instituție creată direct pentru marele public, dacă nu este în stare să se impună în fața acestuia, nici într'un caz nu-și poate îndeplini misiunea. Pentru aceea suntem nevoiți să recurgem la toate mijloacele, prin cari putem face, ca un astfel de birou să fie simțit *necesar*. Din punct de vedere științific suntem conștienți, că fundamentul biroului de orientare profesională îl formează astăzi secția psihotehnică, deoarece înaintea de a da îndrumarea potrivită, trebuie să cunoaștem aptitudinile respectivului. Opinia publică însă nu-i încă de loc informată în privința aceasta. Lucrul acesta a pătruns cu multă greutate și în *streinătate*. Amintim aici numai faptul, că chiar și în Germania birourile de orientare profesională nu atrag într'atâta prin aceea, că se stabilesc aptitudinile, ci prin faptul că ele mijlocesc anumite posturi. La toate birourile de orientare profesională sosesc mai multe cereri pentru posturi, decât pentru a fi supus examenului psihotehnic. (O urmare a vechilor „Lehrstellenvermittlung“ este, că uneori și acum se mijlocesc posturi fără examen psihotehnic). Credem că aceasta s'ar întâmpla și mai mult la noi. Să nu uităm, că publicul vrea rezultat *pozitiv*. Iar pentru el faptul, că i s'au stabilit aptitudinile *fără ca să fie și plasat*, nu este rezultat. Prin urmare trebuie să ținem seama, că cei cari se prezintă la un astfel de birou, vor în primul rând un post. *Posibilitatea de plasare ar fi adevăratul mijloc de atracție*. Dacă birourile de plasare, existente și astăzi la noi, s'ar anexa biroului de orientare profesională și dacă nici o altă instituție n'ar avea dreptul să facă plasări, succesul biroului de orientare profesională cel puțin în parte ar fi asigurat. Evident, că apoi toți, cari se prezintă pentru plasare, sunt și examinați la secția psihotehnică și sunt îndrumați și plasați conform cu cele stabilite.

În felul acesta și propaganda pentru acest birou este cu mult mai ușoară. Marele public este a-

tras prin posibilitatea de plasare; iar meseriaşii la rândul lor s'ar convinge şi ei destul de repede de necesitatea lui aflând, că nu trebuie decât să înştiinţeze acest birou pentruca să i se trimită, *gratuit*, un ucenic, care nu este ales la întâmplare, ci după aptitudinile corespunzătoare acelei meserii.

Prin urmare un adevărat birou de orientare profesională trebuie să aibă dela început toate secţiile. Secţia psihotehnică şi medicală se impun dela sine, deoarece fără ele nu putem cunoaşte individualitatea candidatului. Secţia de îndrumare este necesară, deoarece propriu zis prin ea îşi îndeplineşte întregul birou misiunea. Iar secţia statistică şi de plasare este indispensabilă, deoarece numai cu ajutorul ei se poate lua în considerare piaţa muncii şi se pot face plasările în mod armonios.

Secţia psihotehnică va trebui să stabilească profilul profesiunilor, adică să adune toate datele cu privire la însuşirile, ce se cer pentru diferitele profesii, apoi să etaloneze cele mai variate metode pentru stabilirea aptitudinilor. Această secţie va trebui să fixeze şi punctele de vedere, după cari trebuie să se conducă consilierii la îndrumările, pe cari le dau candidaţilor, precum şi toate consideraţiunile de ordin psihologic, ce trebuiesc urmate la biroul de orientare profesională.

Secţia medicală va avea un rol analog cu secţia psihotehnică: Ea nu se va ocupa numai cu examinarea candidaţilor din punct de vedere strict medical, ci va trebui să ţie seama de toate aptitudinile fiziologice, ce se cer pentru diferitele profesii, precum şi de numeroasele condiţiuni igienice. Medicii acestei secţiuni nu trebuie să se oprească numai la diagnosticuri, ci trebuie să cunoască bine atât igiena profesiunilor, cât şi toate problemele în legătură cu igiena socială.

Secţia statistică şi de plasare va da, îndeosebi la început, foarte mult de lucru. Lucrările ei vor întâmpina multe greutăţi, deoarece la noi în privinţa aceasta până acum puţin este sistematizat. Această secţie trebuie să constate în primul rând: Câte şi ce fel de meserii sunt la noi, care sunt cele mai căutate şi unde sunt cele mai multe locuri vacante? Acestea sunt date foarte importante, deoarece trebuie să ştim în ce direcţie se mişcă opinia noastră publică, şi unde trebuie intervenit mai mult. Va trebui apoi să mergem cu specificarea şi mai departe: Ce fel de condiţii prevăzute de legi trebuiesc îndeplinite pentru fiecare profesiune în parte? Ce pregătire se cere şi cât timp durează ucenicia? În medie cu cât este plătită fiecare profesiune? Apoi, în măsura posibilităţilor, va trebui făcută şi o împărţire calitativă a diferitelor ateliere: Unde se lucrează mai sistematic şi mai bine, pentru ca să ştim în ce locuri pot învăţa ucenicii mai mult. Pe cei mai buni îi vom trimite în atelierele mai bune.

Tot la această secţie trebuiesc adunate toate legiferările noastre cu privire la diferitele meserii şi la organizarea muncii. Dar nu numai atât: În măsura posibilităţilor vor trebui adunate şi legiferările *streiene*. Părerea noastră este, că un bun birou de orientare profesională, prin faptul că în mod

permanent este în contact cu piaţa muncii şi cu distribuţia copiilor după aptitudini, va trebui să devină oficiul, de unde vor pleca cele mai importante propuneri cu privire la organizarea muncii în general. Importanţa acestei secţiuni prin urmare este, că ea nu va face numai statistica diferitelor profesii şi nu se va ocupa numai cu plasarea celor cari caută vre-un post, ci va scoate şi cele mai preţioase învăţăminte *teoretice* în vederea viitoarelor legiferări cu privire la organizarea muncii.

În legătură cu această secţie mai amintim două lucruri foarte importante pentru situaţia dela noi: *Profesiunile academice şi orientarea femeilor*.

În privinţa profesiunilor academice şi în streinătate se găseşte relativ puţin la diferitele birouri de orientare profesională. Dar este şi firesc, deoarece acolo majoritatea populaţiei se îndreaptă spre meseriile practice. La noi însă situaţia este cu totul altfel. La noi aproape toţi câţi intră în şcoala secundară tind spre profesiunile academice. Luând în considerare suprapopulaţia Universităţilor noastre, putem constata în mod evident că mergem spre un şomaj intelectual. O statistică făcută cu îngrijire credem că ne-ar da, în comparaţie cu ţările apusene, desluşiri foarte interesante. În Germania de ex. birourile de orientare profesională lucrează mai mult în direcţia profesiunilor din sânul industriei şi a comerţului, deoarece tocmai în direcţia aceasta sunt cele mai multe profesii „la modă”, adică cele mai căutate. La noi însă s'ar constata, credem, contrarul: În raport cu numărul lor mai căutate sunt profesiunile academice, pe când în industrie ar trebui pe toată linia o afluenţă mai mare. Luminarea acestei chestiuni credem că ar trebui să fie la noi una dintre preocupările cele mai importante ale birourilor de orientare profesională. Ea ar aduce cu sine probabil o schimbare radicală în mentalitatea opiniei publice. În zadar se vorbeşte, că profesiunile academice sunt prea mult căutate. Afirmaţiunile vagi nu ajută la nimic. Atunci însă, când se va putea arăta în mod statistic, că *nu sunt atâtea posturi, câte se caută*, efectul practic va fi mai mare. Numai atunci se vor putea da directive serioase şi în privinţa organizării noastre şcolare.

O altă chestiune foarte importantă pentru noi este orientarea femeilor. În privinţa aceasta toate birourile de orientare profesională din Germania sunt foarte bine organizate, deoarece femeile au intrat într'o serie nesfârşită de profesii. La noi însă şi în privinţa aceasta se ştie foarte puţin. Va trebui să stabilim ce fel de posturi pot ocupa femeile, unde se pot afirma mai bine, şi va trebui să atragem atenţia asupra lor. În direcţia aceasta va fi nevoie de o întregă operă de clarificare a opiniei publice.

Cu aceasta însă secţia statistică încă nu şi-a terminat lucrările. Ea nu va trebui să se ocupe numai cu situaţia prezentă a profesiunilor, ci şi cu perspectivele, ce le prezintă pentru viitor. Se poate întâmpla, ca o profesiune supraîncărcată acum, în viitor să aibă nevoie de o afluenţă mai mare. În Germania de ex. s'a întâmplat, că îndată după

război aproape nimeni nu-și lua vre-o meserie în legătură cu construcțiile, deoarece din cauza împrejurărilor economice nu se clădea aproape de loc. După câțiva ani însă a început o întreagă campanie de clădire și la un moment dat au stat la dispoziție foarte puțini muncitori.

Credem că aceste considerațiuni arată destul, că secția statistică nu se ocupă numai cu înregistrarea mecanică a diferitelor profesii și a locurilor vacante, ci trebuie să fie orientată în toate direcțiile organismului social, ceea ce presupune o bună pregătire din partea conducătorilor ei.

A patra secție, cea de *îndrumare*, este, după cum am mai spus, corolarul întregului birou de orientare profesională. Prin consilierii de orientare profesională ajunge întreaga instituție în contact cu marele public. Secția psihotehnică, medicală și statistică furnizează consilierilor datele necesare atât în privința aptitudinilor, cât și în privința pieții muncii, în baza cărora apoi pot da sfaturile cele mai potrivite. Dela acești consilieri se cer însușiri în două direcții: în primul rând să fie buni cunoscători de oameni, să fie bine inițiați în studiul psihologiei aplicate, îndeosebi în interpretarea profilului psihologic, iar în al doilea rând să cunoască nu numai piața muncii, dar să cunoască și diferitele profesii, pentru cari dau îndrumare. Nu poate cineva să fie un bun consilier de orientare profesională, dacă nu cunoaște bine profesiunile, pentru cari își dă îndrumările. Este adevărat, că astăzi în mare parte avem așa zisele *profile a profesiunilor*, în cari se specifică ce însușiri se cer pentru fiecare profesiune. Aceasta însă nu-i destul. În legătură cu fiecare profesiune sunt o serie întreagă de situații, cari nu se pot specifica în mod schematic. Consilierul vine în contact direct cu o mulțime de tineri, pe cari trebuie să-i clarifice în mod diferit, după împrejurări. Iar aceasta nu se poate, dacă nu cunoaște meseriile respective. Îndeosebi nu trebuie să uităm, că fiecare candidat are anumite dorințe în legătură cu profesiunea, pe care și-o alege. Oricât am cunoaște diferitele însușiri, cari se cer pentru o profesiune, și oricât am cunoaște aptitudinile candidatului, nu putem trece peste *dorința* lui. Ideal ar fi, ca aptitudinile și dorința cuiva să fie în concordanță. Sunt însă foarte dese cazurile, când nu este așa. Aici intervine adevăratul rol al consilierului: El va trebui să afle, cari sunt motivele dorinței candidatului și va trebui să-l convingă, că dacă își urmează dorința, n'o apucă pe calea cea bună. *Va trebui să-i descrie bine profesiunile, pe cari le dorește candidatul, va trebui apoi să-i descrie alte profesii, în direcția cărora se pare că respectivul are mai multe aptitudini, pentruca tânărul să poată scoate concluzii convingătoare.* Iată motivele, pentru cari consilierul trebuie să fie un bun psiholog și un bun cunoscător al profesiunilor.

Credem că este clar din capul locului, că un singur consilier nu poate cunoaște toate profesiunile. E necesară și aici o diviziune a muncii. În Germania secția îndrumării de regulă este împărțită în trei subsecțiuni: 1. Profesiunile comerciale; 2. Profesiunile din domeniul industriei metalice; 3.

Alte profesii. Fiecare secție are cel puțin un consilier, de regulă 2—3. La noi deocamdată ar fi destul pentru fiecare subsecție câte un consilier.

Marea problemă este, cum se recrutează acești consilieri de orientare profesională? După cum am văzut, ei trebuie să fie buni psihologi și trebuie să cunoască bine profesiunile. În Germania ei sunt recrutați din oameni, *cari au practicat câțiva ani vre-una din profesiunile respective.* Aceștia apoi sunt inițiați în studiul psihologiei aplicate. Și de fapt acești practicieni s'au afirmat admirabil în activitatea lor dela biroul de orientare profesională.

Credem că acest mod de recrutare a consilierilor este cel mai potrivit. Numai așa putem fi siguri că consilierii sunt bine orientați în diferitele profesii. Iar de pregătirea lor în direcția psihologică se îngrijește secția psihotehnică. Dar se pune problema: Există oare această posibilitate de recrutare și la noi? În Germania este ușor acest lucru, deoarece în cele mai multe profesii se găsesc foarte des oameni cu pregătire școlară superioară. La noi însă nu prea este cazul. Pentru aceea credem că la noi ar trebui să facem deocamdată drumul invers: Nu specialistul într'o profesiune să învețe psihologia, ci psihologul să caute să cunoască în măsură cât mai mare diferitele profesii. Nu trebuie să uităm, că un astfel de consilier este în primul rând un om, care vine în contact cu alți oameni, pe cari trebuie să-i trateze în mod foarte diferit, deci trebuie să fie un bun psiholog. Și în împrejurările noastre credem că este mai ușor, ca un psiholog să cunoască diferitele profesii, decât un profesionist să se introducă temeinic în cunoștințele psihologice.

*

Cam acesta credem că trebuie să fie aspectul unui birou de orientare profesională la noi. El trebuie să înglobeze secțiunile amintite, cari nu sunt independente, ci se întregesc reciproc. Ele împreună formează un tot armonios în vederea bunei îndrumări a tineretului. Un birou de orientare profesională este un complex unitar. Diferitele secțiuni sunt diferitele organe, prin cari acest complex poate să funcționeze bine. Lipsa unuia din aceste organe stânjenește mersul întregii instituții.

Aceste secțiuni înființate și puse pe baze sigure, se ivește un mare desiderat: *Conlucrarea cât mai strânsă cu școala.*

În streinătate și astăzi se luptă din greu pentru conlucrarea birourilor de orientare profesională cu școala. La fiecare pas se constată, că fără concursul școlii un astfel de birou greu poate progresa. În primul rând școala trebuie să dea o mulțime de observații asupra copiilor, cari sunt foarte importante în vederea îndrumării. La noi rolul școlii va trebui să fie și mai mare, ca în streinătate: Nu numai că trebuie să ne dea observații multiple asupra copiilor, dar ea este forul cel mai competent, prin

care se va putea răspândi ideea orientării profesionale. Lipsa de informații în această privință nu se poate înlocui decât prin școală. Pentru aceea noi fiind în stadiul inițial al organizării, dela început va trebui să asigurăm cea mai strânsă legătură cu școala. Trebuie să pătrundă ideea, că școala și biroul de orientare profesională sunt chemate să servească acelaș lucru: viitorul copilului. Școala trebuie să *desvolte* capacitatea și aptitudinile copilului, iar biroul de orientare profesională trebuie să dea *îndrumarea* necesară în baza acestor capacități și aptitudini. Legătura, pe care ar avea-o școala cu biroul de orientare profesională numai în mică parte ar fi o muncă de natură administrativă. În privința aceasta rolul ei s'ar reduce în bună parte la complectarea fișelor de observație asupra copilului. Marele ei rol este de natură educativă: *Corpul didactic trebuie să înțeleagă ideea orientării profesionale și s'o infiltreze în elev.* Trebuie să pătrundă ideea, că cerințele vremurilor nouă este *omul potrivit la locul potrivit.* Aceasta însă nu numai din pricina necesităților rigide ale vieții economice; la bază este o *idee morală superioară: ideea, că omul numai în baza capacităților și aptitudinilor sale inerente își poate cuceri adevăratul loc în societate, și că numai în baza acestor capacități va da maximul de contribuție societății și semenilor săi.*

Știm că noua lege a învățământului din România prevede anumite ore de morală în școală. Dar mai știm, după cum o știe toată lumea, că corpul didactic este într'o adevărată zăpăceală în privința materiei, ce trebuie să predea în aceste ore. Noi suntem de părerea, că *morală trebuie să fie din viață și pentru viață.* Ideea morală are valoare numai în măsura, în care te ajută să străbați cu mai multă siguranță căile vieții. Suntem convinși, că astăzi, îndeosebi la noi, unde toată lumea e de acord că prea mult pătrund elementele incompetente în toate locurile de conducere, nici o idee nu poate fi mai binfăcătoare ca aceea, că *trebuie să ocupi în societate acel loc, pe care ți l-a hărăzit soarta prin aptitudinile și capacitățile, pe cari le ai. Pentru aceea credem, că ideea orientării profesionale trebuie să fie una dintre ideile centrale ale învățământului moral din școlile noastre.* În felul acesta i-am asigurat substratul moral, pe care îl are și trebuie să-l aibă.

Iată pentru ce credem, că ideea unui birou de orientare profesională nu este creația unui capriciu, ci este expresia năzuințelor adânci, cari frământă societatea noastră de azi. Pentru aceea un birou de orientare profesională dela început va trebui astfel organizat, ca să-i fie asigurată legătura strânsă cu toată opinia publică. Trebuie să se facă propagandă

necesară pentru răspândirea acestei idei. Propaganda va trebui să fie atât de natură mai generală, pentru opinia publică în sens larg, cât și de natură mai specială pentru cei ce sunt mai de aproape interesați, adică pentru corpul didactic. Va trebui să găsim mijloacele, ca prin publicații și conferințe să se facă inițierea necesară. Va trebui să ne străduim, ca pentru aceste birouri să recrutăm un personal bine pregătit, capabil să corespundă imenselor greutăți ale începutului. Trebuie să ne ferim de improvizații. Astăzi prin streinătate se duce o luptă înverșunată împotriva acelor, cari au început să compromită ideea orientării profesionale: după ce au devenit cunoscute o multime de lucrări în această direcție, toți nechemății s'au crezut indicați să facă orientare profesională. Noi trebuie să asigurăm acestui birou o bază adevărat științifică, cu oameni bine pregătiți, pentru ca să evităm compromiterea unei instituții așa de importante. Pentru aceea orice post la acest birou să nu fie o funcție secundară, ci va trebui să fie o adevărată carieră pentru cel care o ocupă. Numai cu un personal bine selecționat și cu o propagandă întinsă se va putea menține la înălțimea acelor idei, pe cari le propagă.

În vederea acestui lucru însă trebuiesc asigurate toate mijloacele materiale suficiente unei bune organizări. Vom aminti aici câteva date din streinătate, ca să vedem ce importanță se dă acestei organizații acolo. Bugetul anual al biroului de orientare profesională din Viena este 80.000 schilingi, adică aproximativ 1.900.000 lei. Al celui din Leipzig este 120.000 mărci, adică 4.800.000 lei, iar al celui din Berlin 400.000 mărci, adică 16.000.000 lei. În aceste sume sunt cuprinse atât lefurile funcționarilor, cât și cheltuielile de administrație și de altă natură. Sume foarte însemnate se cheltuiesc pentru propagandă.

Cifrele acestea credem că vorbesc destul de clar. Trebuie să fim conștienți, că un birou de orientare profesională nu poate să fie o improvizație. El trebuie organizat temeinic dela început și pentru aceea avem nevoie de un buget, care să-i asigure bunul mers. Fiindcă nu trebuie să uităm, că în vremurile nouă multe dificultăți, ce se ivesc în propășirea unei societăți, se pot învinge numai prin buna organizare a forțelor omenești, lucru pentru care trebuie să aducem toate jertfele.

Liviu Rusu
conferențiar la Universitatea din Cluj.

Ceva despre „Năpasta“ lui Sabin Drăgoiu

Opera română din Cluj și-a reînceput activitatea cu reprezentația compoziției originale muzicale „Năpasta“ de d. Sabin Drăgoiu după drama lui Caragiale. Premiera acestei opere de cea mai necontestată valoare atât din punct de vedere pur muzical cât și cultural național, avusese loc la sfârșitul stagiunii trecute, dându-ne abia 3—4 reprezentații, cari departe de a sătura interesul stărnit de senzaționalul succes deținut la București, deșteptase dimpotrivă, în sânul publicului cunoscător de artă a Clujului, dorința vie de a se iniția cât mai adânc în senzul lăuntric al acestei lucrări care se dorește cucerită pe îndelete și de-abia după repetiții audierii.

Salutăm deci cu satisfacție revenirea „Năpastei“ pe afiș și-am dori s'o auzim cât mai des, cel puțin până la numărul de reprezentații al operelor „Aida“, „Trubadurul“ sau „Carmen“.

Marele succes care acompaniază reprezentările acestei opere, — care totuși nu e nici pe departe o lucrare ușoară, cu melodii ale căror refrenuri îți rămân în ureche, — este totuși ușor explicabil. „Năpasta“ este o admirabilă sinteză a muzicii românești, este în sfârșit „operă românească“, înfăptuirea unui deziderat cultural așteptat de ani de zile.

D. Drăgoiu atacă pentru întâia oară din plin problema muzicii dramatice românești, combinând folklorul cu mijloacele moderne de expresie muzicală. Materialul utilizat de d-sa e în majoritate compus din colinde, cari după părerea d-sale conțin elementele cele mai prețioase din folklorul muzical românesc și în măsură mai mică, motive de dans și doine. Din aceste elemente a destilat recitativul, purtătorul vocal al frazei dramatice, inovația cea mai de seamă a lucrării.

Pătruns de marea putere, emotivă a motivului popular s'a născut cât mai intact fraza melodiei populare până la încheierea ei atât de tipică într-o tonalitate străină de cea inițială. A păstrat neștirbită colinda cu modularile ei senine și potolite, jocul cu ritmul său drăcesc, rafinat și varietățile sale și doina, cântată larg și generos. Pe aceste efluvii de cel mai pur material folkloric a așezat, — trebuie să folosim acest cuvânt,

recitativul purtător de cuvânt al dramei; zicem așezat fiindcă introduce un element nou, muzica populară românească nefiind o țesătură vagă pretabilă oricărei interpretări, ci o evidențiere clară a anume sentimente pe care le exprimă. D. Drăgoiu a atacat deci cea mai capitală problemă: lărgirea expresivității limitată a unor elemente precis conturate la dimensiunea nelimitată a sentimentului dramatic general prin definiție.

Și aici se naște implacabil marea întrebare ridicată de opera „Năpasta“: s'au încheiat oare într'un întreg convingător și logic aceste două elemente, melodia populară și acțiunea dramatică.

Să cercetăm mai întâi caracterul motivelor cari alcătuiesc muzica populară română; a) Colinde, un viers semibisericesc excesiv de simplu ca frază fără estindere mare în cadența domoală lipsit completamente de putere dramatică; b) Doina, cântec de dragoste și dor cu o nuanță pronunțată de melancolie cu tonurile înflorite și târăgănite, ritmul vag și terminațiunea înclinată dureros spre resemnare, putere dramatică nulă; c) Jocul, bachanalul ritmului vioiu, fără ezitări care nu cedează nici o iotă din mișcarea sa ordonată, care trăește și se demonstrează tocmai prin această îngrădire voită într'o mișcare repetată cu îndărgire, deci posibilități dramatice în această lipsă totală de elasticitate, nu există.

Să privim acum desfășurarea operii în urmărirea acestei probleme. Prologul, despre a cărui îndreptățire și rost dramatic s'a discutat și în presa capitalei și care e, poate, una din cele mai splendide și neegalabile părți a întregii lucrări, nu atinge nici pe departe vre-o problemă dramatică. Răspândește veselie dionisiacă, elocotește de exuberanță și voe bună. Doina bătrânului încă nu urmărește altă țintă decât să-și etaleze propria-i frumusețe. Aici muzica românească e la largul ei, putându-și păstra rosturile ei firești de expresie. Întrăm însă în adevărata acțiune și atunci fraza muzicală a dlui Drăgoiu se transformă cu desăvârșire. Pentruca să facă față dramei d. Drăgoiu se servește de fraza internațională descătușată de ori-

ce culoare particulară, recurge la sonoritățile moderne cu largile lor posibilități pentru caracterizarea tuturor sentimentelor umane. Conștient însă de problema ce și-a impus-o d. Drăgoiu revine în curând la colindă și supune orchestra legilor ei de calmitate. Pe scenă însă se succed accentele dramatice, tensiunea sufletească e purtată mai departe de recitativul, care trebuie să depășească fatal orice îngrădire. În acel moment lucrarea se divizează fără remediu: pe scenă se petrece ceva, în orchestră altceva, elementele nu se contopesc și prăpastia se casează.

Întră însă Ion și ca prin minune se împletește iară în cea mai emoționantă armonie acțiunea și muzica. Nebunia lui Ion e blândă, misticismul său religios face parte integrantă din comorile sufletului popular și așa colinda care servește povestirii lui Ion e convingătoare și românească până la înduioșare. În felul acesta putem urmări lucrarea pas cu pas verificând mereu această observație de interes capital: cum trebuie să cedeze mereu melodia populară acolo unde acțiunea pretinde accentul dramatic. Ca exemplu cităm întreruperile înfăptuite de d. Drăgoiu în textul dramei intercalând strofe străine dramei pentru a lăsa muzica românească să respire; o parte din povestirea lui Ion, cântecul lui Dragomir, întreg textul prologului, corul de după scenă (act. I.) etc.

Din opera „Năpasta“ se nasc deci imperios întrebările de cari compozitorii noștri, în materie de muzică dramatică, trebuie să țină seamă: 1) Este motivul popular românesc prin esență nedramatic? 2) E limitat pentru exprimarea numai a unei laturi din complexul sufleteș? 3) Se poate stiliza în așa fel în cât să-și menție caracterul popular odată cu o imperioasă transformare pentru posibilitățile mai largi de caracterizare?

Cu toate aceste nedumeriri opera „Năpasta“ este o realizare care depășește cu mult orice încercare existentă la noi în acest gen. Poate că nici unul dintre compozitorii noștri nu posedă în așa grad instinctul perfect al selecției motivului popular caracteristic românesc. Orchestra de o uimitoare putere de caracterizare realizează cu mijloace ingenioase de simple momente de adâncă emoție. Partea tehnică dovedește pe muzicantul erudit. Intreaga lucrare e îmbibată de miremele rare ale muzicii românești și emoționează profund.

Ana Voileanu-Nicoară.

Dinastia Habsburgilor

Cu prilejul împlinirii a 10 ani dela prăbușirea monarhiei Habsburgice

Clădită pe temelilele unui conglomerat de teritorii fără unitate geografică și locuită de un amestec de popoare fără unitate sau afinitate etnică, — monarhia austro-ungară era condamnată să dispară. Teritorii tăiate de râuri mari și munți înalți, a căror integritate era în funcțiune de alianțele și tratatele cele mai nefirești; popoare divizate prin interese și aspirațiuni economice, politice și naționale opuse, ținute laolaltă prin o politică inorală care alimenta în mod conștient rivalitățile dintre ele, — îi lipsia acestei creațiuni artificiale suflul dătător de viață.

Capul monarhiei austro-ungare era Împărat al Austriei, Rege al Ungariei, Boemiei, Poloniei, mare duce al Transilvaniei, etc.... domnitor peste o serie lungă de provincii, cari nu reprezentau numai simple noțiuni istorice, ci crude realități geografice. Și acest suveran dcmnia peste un număr mare de popoare, cari toate își aveau centrul de gravitate națională dincolo de frontierele monarhiei: Cehi, Slovaci, Poloni, Ruteni, Români, Sârbi, Croați, Sloveni și Italieni formau o periferie turburată de veșnice manifestațiuni cu tendințe centrifugale. O unitate națională desăvârșită în cadrele monarhiei, fără conaționali în alte state învecinate, au alcătuit numai Maghiarii. Acest fapt explică el singur de ce a putut să joace Maghiarimea un rol atât de însemnat în viața monarhiei prăbușite.

În istoria domnitorilor din această dinastie de Habsburg se strecoară ca un fir roșu, — încolăcit uneori, plin de noduri alteori, dar neîntrerupt pentru o singură clipă — o tendință negativă a cărui lozincă era: „Divide et impera“, — atât în politica internă, cât și în cea externă.

Monarhia habsburgică nu putea trăi din propriile ei forțe și era nevoită să-și asigure existența prin slăbirea celor cari ar fi putut s'o amenințe.

Caracterul, sub raport etnic, caleidoscopic al statelor din Europa centrală se datorește în mare parte acestor tendințe ale dinastiei de Habsburg de-a distruge orice unitate sufletească și de rasă. Care popor din Europa centrală alcătuia un stat național? Poporul polon trăia în trei împărății: Rusia, Germania și Austria; Românii erau sfă-

șiați în patru trunchiuri: România, Ungaria, Austria (Bucovina), Rusia; Italienii până la mijlocul secolului trecut erau divizați în 3 regate și mai multe provincii supuse Austriei; Sârbii erau supuși Ungariei, Austriei, Turciei și se bucurau de o quasi-independență numai în Regatul Serbiei. Și celelalte popoare la fel: erau Rutenii în Austria, în Ungaria, în Rusia; Italienii au rămas și după alungarea Austriacilor din Lombardia și Venetia — în Dalmația și în Tirol..

Dar nu erau unite sufletește nici măcar popoarele din sânul monarhiei. Românii erau divizați în ortodoxi și uniți (în anul 1692 Ardealul ajunge sub stăpânirea Habsburgilor și doi ani mai în urmă începe în sânul Românilor din Ardeal propaganda iezuiților pentru trecerea la unire); Rutenii în ortodoxi și catolici, Sârbii în ortodoxi și catolici (Croații); Germanii din Ungaria în luterani (Sașii), și romano-catolici (Șvabii). Inșiși Maghiarii erau divizați în catolici, reformați, luterani, unitari... Dar Rutenii din Polonia erau catolici ca și antagoniștii lor poloni; în Bucovina însă erau ortodoxi ca și antagoniștii lor români; iar în Ungaria românii și sârbii au fost multă vreme supuși aceleiași mitropolii sârbești, isvor de continue fricțiuni și disensiuni între români și sârbi.

Dinastia de Habsburg a urmărit această politică de slăbire a altora cu o logică de fier, profitând de orice moment prielnic, de orice împrejurare favorabilă. Gladstone, marele bărbat de stat englez, a spus într'un discurs rostit la 1876: „Desfid pe oricine să-mi arete un punct pe harta lumii și să spună: aci Austria a făcut un bine!“

Concepții mai înalte despre îndatoririle Suveranilor față de stat, față de cetățeni și față de ei înșiși și descendenții lor — au fost numai momente de incoerență în istoria Habsburgilor, numai momente de aberație mintală, ale căror efecte au fost iute înăbușite și aproape totdeauna fără rezistență. Anormal, în seria lungă a Suveranilor habsburgici, a fost Iosif II, care scria după revoluțiunea lui Horia: „Acest eveniment ar trebui să-i convingă pe nobili, că viața și proprietățile lor sunt în mâinile masselor mari, în mâinile poporului, care numai prin drago-

ste și încredere poate fi stăpânit în pace“, — și anormal a fost Franz Ferdinand, care a căutat să regenereze sângele însuș al Habsburgilor.. Tipul Habsburgic normal sunt ceilalți: Filip II, Rudolf II, Maria Terczia, Ferdinand, moștenitorul de tron Rudolf și toată acea pleiadă de prinți și prințesori de-ale căror porniri patologice și aventuri galante a răsunat lumea în-treagă.

Dinastia de Habsburg a propus și stăruit pentru împărțirea regatului Poloniei (1872); ea a ținut supuse mai bine de un veac cele mai înfloritoare provincii italiene, împiedecând prin războaie unirea poporului Italian; ea a luptat împotriva unirii Germaniei într'un imperiu sub sceptrul Hohenzollernilor; ea a zădărnicit crearea de state naționale în Balcani prin unirea provinciilor locuite de aceleași popoare. Ea, protectoarea catolicismului și a creștinismului, a sprijinit islamismul, împiedecând alungarea Turcilor din Europa. În 1854 trădează Rusia (războiul Crimeic), care îi salvase în 1848 tronul; protestează împotriva păcii dela San-Stefano care creiașe o Bulgaria și o Serbie independentă; protestează împotriva unirii Rumeliei cu Bulgaria, ia partea sârbilor împotriva bulgarilor victorioși (1885), a turcilor împotriva grecilor (1896) și a bulgărilor împotriva Serbiei și României (1913) și cere revizuirea Tratatului de Pace dela București, care ridicase prestigiul României aliate.

Înăuntrul monarhiei, încurajează, pe ascuns, pe Români împotriva maghiarilor, pe rutenii bucovineni împotriva românilor, pe Italieni împotriva slovenilor în Carintia și pe croați împotriva acelorăși italieni în Dalmația...?

Unde a făcut dinastia Habsburgilor vre-un bine?

Ion Grecu.

Sub titlul **Limba Engleză în lumina lingvistice moderne** au eșit în chip de carte 3 din cele patru studii apărute în „Soe. de Măine“ ale dlui I. Ol Stefanovici-Svensk, (doctor dela „University of London“, prof. conf. de engleză la Academia Comercială, Cluj). Cartea constituie de fapt o temelie științifică — practică și plastic expusă — la studiul limbilor moderne în genere, după metode moderne, și la studiul limbei engleze în specie. Ea poate fi cumpărată (50 lei) la principalele librării din Cluj. Se poate trimite **contra ramburs** (lei 63), la cerere printr'o carte postală adresată autorului (Cluj, Fântânele 9).

Scrisori către un prieten

I.

Vechiul meu prieten,

Aș vrea să mai stau cu tine, cum stăteam odinioară: cercetând gândul ochilor tăi, scăpărători de vieță, ascultând vorbele tale sincere, cuminți, din cari respira o mireasmă proaspătă, ca de flori de câmp, sănătoasă, înviorătoare.

Mi dor de mângăerea acestei bucurii.

Acum, când soarta mi le-a restrâns și nu-mi oferă decât puțin, rare bucurii.

Am iubit mult, viața, omenirea, și totuși prietini, așa de puțin!

Poate pentru că n'am găsit la prietenii mei, măsura iubirii mele. Mlădie-reza sufletelor cari se aseamănă în toate, fără umbra diferenței de caracter, moravuri și obiceiuri, cari ne mulțumesc viața și întunecă iubirile cele mai frumoase.

Puțin au înțeles ardoarea sufletului meu, înamorat de armonia ideală a vieții, cu oroare de patimi materiale, porniri nefirești, cari tulbură limpezimea sfântă a ei!

Imi spuneai odată — vezi, un sfert de veac am ținut minte ce mi-ai spus odată — că în creațiunile mele literare nu există nici o femeie rea. — Și caracterele bărbaților sunt îmblânzite. — Oamenii sunt mult mai egoiști, mai perfizi, decum îi zugrăvesc eu.

Se poate, în scrierile mele din tinerețe, când viața mea era o grădină de flori, și numai din această feerie sorbeau încântarea, poezia inspirației mele. Mi se părea toată lumea bună.

Mai târziu, când peste feeria bătăută de soare a visurilor mele s'a așternut zăpada eu viscole, fiorul înghețului m'a pătruns și în luptă cu moartea, am început să văd altfel lumea. — Am cunoscut și oamenii răi. Călăii fioroși ai iubirii, ai armoniei! — Pe aceștia nu i-am zugrăvit încă?.

Și poate că nici odată nu-i voi putea zugrăvi. — Căci dușmanii, cari mi-au eșit în cale, ca șerpii, în grădina îmbelșugată a surantelor mele cu sâsăitul lor înveninat au amuțit cânta-

rea sufletului meu. Și poate nimic nu voi mai putea să spun.

— — — — —

Tu, îmi eșiseși odinioară, ca o rază de soare cald. Tânăr, sănătos și puternic, ca însuși primăvara.

Eram, după întâia decepție. Muri-se o speranță și primeam în fiecare zi câte o lovitură a celor mai temeinice. Crude lovituri, cu prevestiri sinistre, zguduiau temelii sortii mele, țesută în bogate zaluri.

Vegheam la patul unui copil. Cel din urmă, cel mai scump dintre copiii mei, bolnav. Doctorul, care-l căutase, declară cu brutalitate, că de acuma toate sunt înzădar, copilul meu are să moară.

Multe sunt durerile omenirii. Mi se pare că au trecut prin inima mea, toate: dureri trupesti și sufletești, umiliri și decepții, așteptări înfrigurate și grozavul chin al dorințelor ei neise. Dar nimic n'a scos din sufletul meu țipătul disperării! — Să moară Sandu?!..

Nu, nu... Asta întrecea puterile mele.

Unde să alerg, ce să fac? Cum să întorc pasul sortii și să alung groznicia nenorocire? Viața copilului meu, cum s'o scap?... Numai o mamă, care și-a iubit și și-a pierdut copilul, poate să înțeleagă disperarea mea.

Copilul e speranța, e viitorul. În el să grămădesc toate aspirațiile, se reînoiese, ca într'un suprem refugiu al sufletului, și-l întorc, îl susțin în luptă cu viața. Un zâmbet, un cuvântel trezese o lume nouă în inima noastră. Nimic nu se aseamănă cu farmecul iubirii de copii! — Și lumea aceasta, ultima speranță a ei, se prăbușea acum. Imi frângeam mâinile, durerea supremă a vieții, gema, urla în pieptul meu.

Veni sora unei prietene, o domnișoară farmacistă.

— Vai, cum se poate?... Sanduceu? Copilul acela robust, plin de viață. Nu

se poate!..

— E condamnat, gem eu, nu mai poate fi salvat, a declarat doctorul, un profesor universitar, specialist în boale de copii. Are amândoi plămâni aprinși, în focare, infectați, nu poate suporta criza... Măine va muri..

— Știu eu pe cineva, care are să ți-l scape!.. (Farmacista eși, fără să-mi mai dea bună seara).

— Peste jumătate de ceas se întoarsă, însoțită de acel **cineva**, care avea să-mi scape copilul.

Erai tu. — Devenit din clipa aceea un zeu pentru mine..

Cu câtă încordare pândeam expresia feței tale pe când îl așcultai, mâinile tale cari pipăiau delicat trupuşorul abia de 6 ani!

Ai cerut ventuze și ai pus în aplicare toată știința veacurilor, luminată de ingeniul tău activ și energie. M'ai trimis să mă culc, căci eram istovită, și ai vegheat singur.

În zori, când am deschis ochii, după două ceasuri de somn adânc, copilul dormea liniștit, depe obrăjorii lui drăguți dispăruseră trandafirii roșii ai morții, — era salvat!

Niciodată nu voi uita ce rază de bucurie frumoasă îți lumina fața, ochii, zâmbetul, și cu ce liniște nobilă, superioară, ai calmat expansiunea mea ne bună.

— Nu, Doamnă, nu mi-am făcut decât datoria. Și sunt foarte mulțumit că am putut s'o fac.

M'am ridicat de jos, unde mă prosternasem la picioarele tale, ca în fața unei arătări divine, și te-am privit în față: Ce om!

... De atunci, te admir, te stimez și îți sunt cea mai devotată prietenă. De atunci, de un sfert de veac, ai rămas pentru mine icoana vie a omului **tare**, cu misterioase puteri, care poate să facă minuni, dacă **vrea**.

Noi, femeile, iubim cu exaltare pe oamenii frumoși, îi îmbrățișem pe poezii visători, suferim cu cei melancolici și slabi, gata la orice sacrificiu pentru ei; deplin stăpânite nu suntem decât de cei puternici. Numai lor ne putem încrede, căci numai ei știu să ne ocrotească, punând eroismul pavăză slăbiciunii noastre.

Dacă toți bărbații ar avea caracterul tău, nu s'ar fi născut idea emancipării. Și cu n'aș sta iarăș tremurând, îndoliată, în fața sortii mele, cu sufletul tot așa de sfâșiat ca atunci, când îmi era copilul în gura morții.

Acum, el e mare, sănătos, voinic.
Dar e departe — departe... S'a dus de
lângă mine, din cuibul dragostei mele
de mamă.

Tovarășul vieții mele s'a dus și el
— și mai departe — vai, pentru tot-
deauna!... Și am rămas singură.

Poți tu cuprinde câtă durere e în
vaerul acesta?

Câtă putere îmi trebuie să port chi-
nul despărțirii de veci, golul înspăi-
mântător ce s'a făcut în sufletul, în
jurul meu!

De ce să mă razim? Cu ce să um-
plu golul?

... Aș vrea să mai stau de vorbă cu
tine, cum stăteam odinioară, prietini
buni, spunându-ți păsurile vieții, spo-
veditoare, și tu duhovnicul înțelept, as-
cultând și dându-mi povețe.

— Să nu te razimi nici odată în vie-
ță pe altul, căci ar putea să te lase,
și atunci?....

Atunci, îți aduni propriile tale pu-
teri și dacă le ai — nu cazi în pră-
pastie.

— Să nu-ți faci iluzii!.. Să nu crezi
că oamenii sunt așa, cum îi zugrăvești
tu în ror:anele tale. Lumea-i rea.

— De unde să-mi adun atunci pu-
teri?

Dacă lumea-i rea, oamenii egoiști și
mici la suflet, pentru cine scriu eu?
Cine să primească gândurile, vorbele
bune, iubirea mea pentru ei?..

Copiii mei sufletești vor muri, cum
era să moară odinioară cel născut din
trupul meu, căzut pe mâna unui om as-
pru, fără îndurare. Și eu voi cădea în
prăpastia slăbiciunii mele.

Vezi, că nu pot trăi decât în uita-
rea celor rele.. În iluzia unei lumi bu-
ne, eu suflete frumoase. — Nu vreau,
căci nu pot să cred că ea nu există.
O chem, o creez, căci iubesc, îmi tre-
buie, ca aerul, ca apa, ca pâinea — lu-
mea aceasta.

De aceea te chem pe tine, vechiu
prietin, și ași vrea să mai stăm de
vorbă, — vorbe adânci frumoase din
care să prind putere nouă.

Să-mi salvezi copiii sufletești, cum
ai salvat odinioară pe cel născut din
trupul meu.

La revedere!

Cu veche, neschimbată prietenie

Constanța Hodoș.

Răvaș Mamei

Din Țara Toamnei îți trimit scrisoare...

*Mi-am muiat penița în rugina frunzei
Și'n cerneala humei din ogoare.*

De-aceea fiecaré literă mă doare.

... Pe-aici

*S'au furișat în zări cu funigiei — furnicii
cele de pe urmă rândunici*

*Și într'o noapte am văzut — molatice
Cum sosiau țipând în cârduri, găștele sălbatice.*

Neguri dese se afundă dimineța în oraș

*Și orașul se afundă 'n mine
Cu vuiri — tăiușuri de cuțit — și cu ruine...*

Mamă...

Mai amintește cineva la noi în sat

De cel care-a plecat:

De mine?...

BAZIL GRUIA

Elegie

*Ceasornicul tot scrijelează timpul
Cu zimții fierăstrăului său mic
Dar în aceiași vreme scrijelează
Și din a noastre inimi câte-un pic.*

*Cu fiecare așchie ce cade
Din inimă și vreme la un loc
Se stinge și-o fărâcă din putința
De-a ne miji vre-o rază de noroc.*

*Și ceas cu ceas în suflete sporește
Mormanul de deșarte așteptări
Cum cresc în toamnă — tainice și moarte —
Mormanele de frunze pe cărări...*

Cluj.

CORNELIA BUZDUGAN

Aspecte din literatura maghiară din Ardeal (1918—1928*)

(Urmare)

Există aici în Ardeal o serie de scriitori pe care mai mult evenimentele decât o poruncă interioară i-au adus spre literatura ardeleană. Romanierul *Tabéry* de care vorbeam în ultimul nostru articol, e dintre aceștia. Și tot din acești neoardeleni face parte și *Irena Gulácsy*, originară din părțile Seghedinului, din acel colț de Pustă maghiară în care viața ungurească e mai înbelșugată, mai autentic etnică decât cea din Ardeal, aceasta fiind subțiată — proces fatal — de vecinătățile care o încadrează.

În cele două volumașe de schițe ale sale, intitulate *Ragyogó Kovács István* (*Ștefan Regyogó Kovács*) și *Átal a Tiszán* (*Dincolo de Tisa*), cel dintâi apărut în 1925, cel de al doilea anul trecut, Gulácsy aduce nota locului de baștină, atmosfera și graiul Pustei, caractere și scene tipice pentru viața de pe malurile Tisei: țărani orgolioși și scumpi la vorbă, închinându-și viața cu sumbră evlavie pământului ca unei zeități temute, ostili orașului frivol pentru care n'au decât o instinctivă neîncredere sau ironie disprețuitoare, păstrând cu încăpăținare și în seninul dispreț al legilor, datinile apucate din bătrâni.

Dar acești văcari și ciobani din lumea veche care nu se pot împăca în ruptul capului cu un nou soi de vite sau de oi și își iau mai degrabă lumea'n cap decât să se dea pe brazdă primind inovațiile stăpânului de modă nouă, acești simpatici dijmuitori ai plantațiilor de tutun prinși în flagrant delict și reușind să scape de obicei doar prin stratageme extrem de complicate, pescarii aceștia cu ochi pironiți ceasuri întregi în apa leneșă a Tisei, muncitorii de la diguri, vătavii de clăcași, iubirea și durerea lor deopotrivă de sărace în vorbe și lămurindu-și drumurile mai mult prin tainice și instinctive analogii cu natura, conflictele lor lichidate prompt, după codul cavaleriei rustice a Pustei, păcălelile puse la cale pe socoteala blestemăților de târgoveți: toate acestea figuri și crâmpene de suflet din băraaganul Ungariei sunt bine cunoscute în literatura maghiară. Ele au fost zugrăvite cu măiestrie de un alt scriitor din Seghedin: *Ștefan Tömörkény*. Gulácsy este un învățacel al marelui meșter, ce-i drept însă un învățacel de talent, de o vigoare și plasticitate, de o putere de caracterizare care dovedesc însușiri de scriitor de rasă, chiar în situația de dependență în care ea se găsește.

*

Pământul negru al șesurilor acoperite cu lanuri de grâu are înțelesuri și legi deosebite de acelea ale munților. Pământul de câmpie e mai pozitiv și mai tiran, e fără ondulări de linii și lumini ireale, fără legende, fără poezie. Legătura dintre el și om e simplă și inexorabilă, e legătura de dragoste dureroasă și îndușmănită, de robie consimțită, — blestemată de mii de ori, de mii de ori dorită. Taina lui indiferentă și masivă se răsfrânge și în sufletul elementar și opac al omului de pe Pustă, în întreaga lui făptură fizică și morală.

* Societatea de mâine No-rii 7, 8, 9—10, 11 12—13 din anul acesta.

Gulácsy a adus în Ardeal această înțelegere a pământului și a oamenilor. Nu este a ei această interpretare sau nu este numai a ei. În literatura maghiară de azi romanul pământului, al pământului astfel înțeles, are un reprezentant de mare talent, în persoana lui *Stigismund Möricz*, fiu de țăran din părțile sătmărene, unul din primenitorii vieții literare maghiare din grupul al cărui herold a fost *Ády*,

În romanele sale (*Förgeteg*, *Uraganul* și *Hamueső*, *Ploaie de cenușe*), Gulácsy calcă pe urmele lui *Möricz* nu numai în privința concepției și a procedeelor de caracterizare a oamenilor și situațiilor dar și în privința stilului de brutală virilitate, manieră împinsă uneori până la încolăciri de cuvinte absurde.

Și cu toate acestea, Gulácsy este, ca atâția viteji ai vorbei de altfel, un suflet împăciuitor, ca să nu zic timid. Clădind romanele sale pe traversele unor păreri sociologice și politice, — ceea ce în trecut fie zis, frânge impresia de evoluție genetică a acțiunii, — Gulácsy se refugiază la soluții lirice, declamatoare, de vădită discontinuitate față de tot ce s'a petrecut înainte.

Astfel, în *Uraganul* al cărui acțiune se petrece în Ungaria, în ținutul lacului *Fertő*, avem ideea luptei de clasă, concretizată în conflictul dintre un prinț ungar — figură schematică, demonstrație anemică dintr'un capitol de sociologie — și un tot atât de puțin verosimil patriarh țăran care adună în jurul lui, ca într'o biblică comunitate, aproape o sută de nepoți pentru a păstra și a spori astfel pe cât se poate averea. Fiecare pas făcut înainte pentru lărgirea moșiei e o bătălie, o biruință a perseverenței. Și astfel, pas de pas, an de an, se ajunge mai aproape de zidul de fier, hotarul imensului latifundiu princiar, care este avere de mână moartă. Furtuna, inevitabilă, se deslănțue teribilă, crotopitoare.

Între secătura princiară și țăranii aprinși de patima răzbunării, stăpâniți de demonul pământului se strecoară — elemente flotante cu misiuni de nivelare — nepoata țăranului patriarh și fiul prințului imbecil. Stând la mijloc, ei vor fi striviți. Jertfa lor însă nu va fi zadarnică. Din ea va răsări generația nouă, idealul clasei de mijloc cum ne arată autoarea cu simetrie facilă, de doctrină lirică.

Ploaia de cenușe se sprijină de asemenea pe o serie de antiteze. Ne găsim într'un sat unguresc din Vestul Ardealului. Satul e desbinat în două partide care se dușmănesc cu o ură de moarte: Băștinașii calviniști de o parte, veneticii catolici de alta. În toate manifestațiile de viață ale satului, dușmănia această e prezentă. Ea e mai puternică decât legăturile de sânge și când flăcăul papistaș ia în căsătorie pe fata unui fruntaș din cealaltă tabără, fata va fi excomunicată, desmoștenită de tatăl ei, iar când tânărul gospodar va ajunge primar, el va fi disprețuit de satul întreg. În mijlocul acestei lumi invrăjbite vine reforma agrară

românească, nou prilej pentru adâncirea prăpastiei. Rănit în ambiție și însetat de răzbunare, noul primar dă concursul său orbește, notarului român și devine părtașul aeestuia — pe jumătate inconștient — la excocheriile lui cu obștea sătească, în timp ce grosul satului, băștinașii, se retrănesc pasivă organizată de bătrânul notar al regimului unguresc, concediat din slujbă în urma refuzului de a depune jurământul. Familii se distrug în răfuielile acestea care mocneau de mult, satul întreg ajunge la marginea prăpastiei.

Cum și prin cine e reprezentată ideea de autoritate românească în această dramă a satului unguresc? Prin plevușca unei familii de excroci; notarul, ambigua sa soră, mamă, cumnați etc. — clișeu colportat cu atâta insistență și, nu odată, inovată ostentație — de ce n'am recunoaște-o? — chiar de o parte a presei noastre, ca de veninoasele aiureli ale presei minoritare să nu mai vorbim . . .

E adevărat că la sfârșitul romanului, scriitoarea ne prezintă figura unui prefect român, demn și corect și a unui notar bătrân, tot român, omenos și harnic, dar aceste întrupări ale unui sentiment de loialitate care apar în momentul expiațiunii, sunt elemente abstracte — mai mult niște desiderate — cerute de aceeași simetrie sentimentală pe care o amintim în legătură cu „Uraganul”. și nu de economia logică a romanului. Le subliniem totuși ca pe un prețios document pentru credința autoarei într'un Ardeal nou și bun spre ale cărui zări se îndreaptă cu nădejde ultimele rânduri ale cărții.

Gulácsy a atins în „Ploaia de cenușe” o chestiune spinoasă, dar n'a putut sau n'a îndrăznit s'o urmărească în straturile ei mai adânci decât politica zilei. Păcat. Ar fi putut da cel mai interesant roman din viața nouă a Ardealului. „Pădurea spânzuraților” a lui Rebreanu e o dovadă de cum poate fi tratat un conflict de rase, fără să se atingă știutele „puncte nevralgice”, atunci când scriitorul știe să adâncească problema, dând semnificație și accent de eternă umanitate „cazului” îngrădit în timp, pe o palmă de loc.

Romanciera noastră șovăie între documentația atentă la substratul de vastă și pură umanitate și interpretarea, după criterii de sociologie efemeră, gazetărească, a faptului divers. Și șovăiala aceasta se traduce în paralizarea oamenilor din povestirea ei. Astfel organizatorul rezistenței ungurești, notarul vechiului regim, e absent aproape tot timpul, iar eroul principal, primarul, amestec de ambiție de parvenit și sensualism sălbatec, — autoarea vrea să-l înfățișeze drept reprezentant tragic al rasei, — este și el incapabil să-și cristalizeze în fapte veșnica stare de tensiune și turburare.

*

În 1926 s'au împlinit 400 de ani dela tragica bătălie de pe câmpia Măhaciului, bătălie după care cea mai mare parte a Ungariei a fost transformată în pašalac turcesc. Romanul istoric al Irenei Gulácsy (*Logodnicii negrii*), apărut la Budapesta în preajma acestei aniversări, a avut un extraordinar succes editorial. În el, autoarea prezintă epoca de decădere a Ungariei de după moartea regelui Matia și

până la apariția aventurierului Gritti. — Cu moartea lui Ioan Corvinul, fiul lui Matia, dispăre și ultimul vlăstar din familia Corvineștilor care a împrumutat atâta strălucire tronului unguresc și începe procesul de destrămare care duce la catastrofa dela Măhaci. Puterea regală ajunge o umbră, nobilimea, scăpată din frâne, lacomă și preocupată numai de sporirea prerogativelor ei, sapă tot mai adânc la temelia țării, pregătind prin discordii și corupție, prin cruzimi neomenești, revoluția țărănească din 1514. Răscoala e înecatată în sânge, conducătorul ei, săcuil Gheorghe Dózsa e schingiuit și omorât în chinuri îngrozitoare. Urmează câțiva ani de pace, — pace groaznică de cimitir. Tânărul rege, Ludovic al II-lea, este o păpușă în mâinile sfetnicilor. Pe cer se profilează amenințătoare semiluna și țara întreagă, ca ipnotizată merge înainte spre dezastrul inevitabil, pregătit de logodnicii morții. Nici iscusitul jurist, Ștefan Verböczy, nici austerul Paul Tomori, nici viteazul oștean, Emeric Czibak nu pot opri catastrofa. Bătălia dela Măhaci e așadar finalul zguduitor dar firesc al procesului de disoluție, început odată cu moartea lui Matei Corvinul.

Unitatea artistică a romanului ar fi cerut ca el să se închee cu înfrângerea dela Măhaci — piatră de hotar între două epoci. Gulácsy însă nici de data aceasta n'a rezistat tentației de a introduce în opera sa un element tendențios și continuă firul povestirii până la isprăvile lui Gritti în Ardeal, pentru a avea ocazia să arate procesul de formație a *conștiinței ardeleni* și pentru a putea scoate mai bine în relief personalitatea lui Emeric Czibak, „întâiul martir al cauzei ardeleni”.

Prelungirea această strică arhitectura romanului, iar patetica proiectare a ideologiei „transilvanismului” cum este visată azi de majoritatea scriitorilor ardeleni, pe planul veacului al 16-lea, este o absurditate istorică. „Ardealul — încheie Gulácsy ultimul volum al romanului — își are deci martirul. Și cometa eroului martir a luminat drumul dela Trecătoarea Craiului și până la Pasul Oltului pribeag, drum încheșat din sânge și lacrimi și pulbere străbună, drum întins sub calea înstelată a lui Ciaba. *Ardealul s'a încheșat în untre*”.

Fundamental greșit.

Totuși romanul acesta care marchează un progres hotărât în cariera scriitoarei, rămâne o operă impresionantă prin vastele lui proporții, prin studiul adâncit și sigur care se străvede din toate amănuntele, prin profunda înțelegere a multor probleme ale veacului.

Viața de mizerie abulică a regelui-umbră, Wladislav al II-lea, alături de acea luminoasă și melancolică figură de prințesă franceză care este soția sa, viață de decrepitudine continuată de urmașul său la tron, Ludovic al II-lea, vlăstar nenorocit, vlaguit, cu tâmplele cărunte la douăzeci de ani, scene din viața nobililor de la țară, din război, din infernul vieții țărănești, curba pe care o descrie Ioan Zápolya din tinereța lui loială și până la bătrânețai încălțată în beții și cruzimi bestiale, sunt tot atâtea dovezi de colorată amploare a romanului acestei scriitoare de mare anvergură.

Ion Chinezul.

BULETIN BIBLIOGRAFIC XI.

Publicat de ION MUŞLEA

Bibliotecar la Biblioteca Universităţii din Cluj.

FILOSOFIE.

- Brucăr, I.** Gândirea concretă a lui A. Spaiier. Extras din „Revista de Filosofie” No. 1/1929. Buc. 1929. Tip. Bucovina. 8° 1 f., 18 p., 1 f. (1108—1929)
- Dragomirescu, Mihail.** Dialoguri filosofice. Integralismul. Buc. 1929. Edit. Institutului de literatură. /Tip. Române Unite/. 8° 531 p., 1 f. (2111—1929) Lei 300.—
- Gabrea, Iosif I.** Naționalismul creiator. Buc. 1928. Edit. Casei Școalelor /Tip. Ion. C. Văcărescu/. 8° 61 p., 2 f. (Curențe noi în pedagogie. Cielul de conferințe al Casei Școalelor din 1928) (1574—1929) Lei 15.—
- Kant, Immanuel.** Intemeierea metafizicii moravurilor. Traducere însoțită de o schiță biografică și o introducere în filosofia morală de Traian Brăileanu. Buc. 1929. Edit. Casei Școalelor. 8° 166 p., 1 f., 1 planșe. (Publicațiunile Institutului Pedagogic - Cernăuți) (2113—1929) Lei 65.—
- Zeletin, Șt. Nirvana.** Gânduri despre lume și viață. Buc. 1928. Edit. revistei „Pagini agrare și sociale”. 8° 78 p., 1 f. (2079—1929) Lei 60.—

RELIGIE. TEOLOGIE. CULT.

- Bălan, Nicolae.** Pastorală trimisă credincioșilor din America din partea mitropolitului — Sibiu, 1929. Tip. Arhidiecezană. 8° 10 p. (2322—1929)
- Bistriianu, Sinesiu.** Meditări și povețe religioase-morale. Caransebeș, 1929. Tip. Diecezană. 8° 32 p. (2374—1929)
- Cristescu, Gr.** Învățători și sfinți din veacul al IV-lea. /Sibiu, 1929. Tip. Dacia Traiană/. 8° 210 p., 2 f. (Biblioteca pentru studii omiletice și catihetice Nr. 2) (2318—1929) Lei 75.—
- Inescu, Marin C.** Inima e cârmaciul minții. Catehetica vremurilor noastre. Ediția III-a. Buc. 1929. Tip. Capitalei. 8° 1 f. 279 p. (2184—1929) Lei 80.—
- Neaga, Nicolae.** Profetii mesianice în vechiul Testament. Texte. Sibiu, 1929. Tip. Arhidiecezană. 8° 92 p., 2 f. (2006—1929)
- Păcescu, Moisi P.** Pe urmele sectanților din Muscel. Câmpulung, 1929. Tip. Gh. N. Vlădescu și Fiul. 8° 44 p.
- Patriarhia** ortodoxă română și concordatul. Hotărîre luată de Sfântul Sinod în ședința de la 24 Mai, anul 1929. Buc. 1929. Tip. Cărților Bisericești. 8° 24 p. (2093—1929)
- Prodan, Mina.** Călăuza cunoașterii și combaterii sectelor. Mănăstirea-Neamțu, 1928. Tip. Mănăstirii. 8° 173 p. (2121—1929) Lei 50.—
- Rovența, Haralambie.** Interpretarea scripturei după Origen. Râmnicul-Vâlcei, 1929. Tip. „Cozia”. 68 p., 1 f. (2431—1929) Lei 30.—
- Schäfer, Iacob.** Minunile lui Isus explicate în omilii. Traducere de George Fireza. Lugoj, 1929. Tip. Națională. 8° 351 p. (2025—1929) Lei 120.—

INVĂȚĂMÂNT. EDUCAȚIE.

- Băicoianu, C. I.** Steagul, școala și învățătorul. Cuvânt către sâteni, școlari și învățători cu prilejul inaugurării Așezământului cultural Ionel C. Băicoianu din Tâncăbești—Ilfov. [Buc. 1929]. Tip. Copuzeanu. 8° 140 p. (Biblioteca Așezământului Cultural Ionel C. Băicoianu, Fascicula Nr. 1). (2417—1929)
- Bota, George.** Învățătorul din postul al II-lea. „O clipă”. Oradea, 1929. Tip. Diecezană. 8° 126 p. (2107—1929)

- Dragan, I.** Dușmanul nostru, copilul. Buc. 1929. /Tip. Lumina, Piatra-Neamț/. 8° 217 p., 2 f. (2474—1929)
- Hahon, Cornel.** Proiect pentru o reformă școlară. Retipărire după gazeta „Cuvântul Țărănimii”. Cernăuți, 1929. Tip. Mitropolitul Silvestru. 8° 14 p. (2149—1929)
- Ionescu Berbecaru, Mill.** Cultura poporului. I. Răspândirea învățătorei la sate. Buc. 1929. Atelierele „Adeverul”. 8° 28 p. (2380—1929)
- Mugur, Gh. D.** Programul de lucru al cercetașilor. Ediția 3-a. Buc. 1929. Cartea Românească. 16° 124 p. (2455—1929)
- Munteanu, Victor.** Simbolul educației pentru copiii din România. Iași, 1929. Tip. „Opinia”. 8° 16 p. (2428—1929)
- Munteanu, Victor.** Urmările alcoolismului. Sfaturile învățătorului cu sătenii (5 conferințe) /Iași, 1929. Tip. „Opinia”. 8° 1 f., 40 p. (2429—1929) Lei 20.—
- Narly, C.** Tolstoi educator. Buc. 1929. Edit. Casei Școalelor. 8° 196 p., 3 planșe. (Publicațiunile Institutului Pedagogic-Cernăuți) (1996—1929) Lei 75.—
- Șoimescu, Ștefan.** Idealul moral în filosofia și pedagogia lui Jean-Jacques Rousseau. Buc. 1929. Edit. Libr. „Universala”. 8° 209 p., 1 f. (2422—1929) Lei 100.—
- Ștefănescu, Marin.** Școala și cultul patriei. Cu un cuvânt introductiv: „Luminarea minții și înălțarea sufletului, ca mijloace de rodnicia vieții” de C. I. Băicoianu. [Buc. 1929]. Tip. Copuzeanu. 8° 16 p. (Biblioteca Așezământului Cultural Ionel C. Băicoianu, Fascicula Nr. 2). (2417—1929)
- Țuculescu, I. P.** Educație socială. Studii și observațiuni. Craiova, 1929. Scrisul Românesc. 8° 90 p., 2 f. (2005—1929) Lei 75.—
- Turtureanu, Aurelia.** Rolul voinței în învățământ și sugestiile din viața publică și privată. Cernăuți, 1929. Tip. Mitropolitul Silvestru. 8° 28 p. (2525—1929)
- Urzica-Borzești, Gabriel.** Pericolele alcoolismului și mijloacele cele mai eficace de combatere. Buc. 1929. Tip. Române Unite. 8° 32 p. (1997—1929)

FILOLOGIE. ISTORIE LITERARĂ.

- Adamescu, Gh., Mihail Dragomirescu și N. I. Russu.** Literatura română din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. Bucăți alese și caracterizări. Partea I. De la primele manifestări până la 1900. Vol. I. Buc. 1929. Cartea Românească. 8° 2 f., 403 p. (2061—1929) Lei 120.—
- Bărbulescu, Ilie.** Individualitatea limbii române și elementele slave vechi. Buc. 1929. Edit. Casei Școalelor /Tip. Presa Bună, Iași/. 8° 534 p., 1 f. (2010—1929) Lei 150.—
- Coresi, Tetraevanghelul diaconului — din 1561.** Prelucrat de M. Gaster. Buc. 1929. Impr. Statului. 8° 247 p. (2098—1929)
- Gârleanu, Ion M.** O prietenie în umbra mănăstirii. Schiță despre poetul Louis Le Cardonnell. Extras din „Observatorul”. Beiuș, 1929. Tip. „Doina”. 8° 1 f., 56 p., 1 f. (2385—1929)
- Lacea, Constantin.** Așezarea definitivă a lui Coresi la Brașov. Extras din „Revista Filologică” II. (1928). Cernăuți, 1929. [Glasul Bucovinei]. 8° 1 f. 355—358 p. (2382—1929)
- Loghin, Constantin.** Istoria literaturii române (dela început până în zilele noastre). Ediția a IV-a revăzută. Cernăuți, 1929. Tip. Mitropolitul Silvestru. 8° 288 p. (2450—1929)

- Rusceac**, Simion. Nunta la Români. Rânduiala nunții, obiceiuri, credințe, cântece, urări și strigături de nuntă culese din popor și scrise în graiul poporului de —. Cernăuți, 1929. /Glasul Bucovinei/. 16° 46 p. (2484—1929)
- Simionescu** Dan. Sibilele în literatura românească. D. **Mazilu**. Contribuțiuni la studiul vieții Sf. Nifon, patriarhul Constantinopolului. Cu o precuvântare de N. **Cartoian**. Buc. 11928. Cultura Națională. 8° 2 f., 36 p. (Contribuții privitoare la istoria literaturii române). (2057—1929)

LITERATURĂ.

- Antologia** poezilor olteni 1929. [Intocmită de] I. C. **Popescu Polyclet**. Craiova, 1929. „Ramuri”. 8° 129 p., 1 f. (2074—1929) Lei 70.—
- Antonescu**, Em. Dragoste nordică. (O nouă Hedda Gabler). Dramă în trei acte. Buc. [1929]. Tip. „România Nouă”. 8° 135 p. (2080—1929) Lei 100.—
- Argesam**, Constantin și Al. **Bibescu**. Ferdinand catolicul. Dramă în versuri în 4 acte și 8 tablouri. Buc. 1929. Tip. I. N. Copuzeanu. 8° 80 p. (2028—1929) Lei 40.—
- Bacovia**, G. Poezii. Plumb - Scânteii galbene. Ediția III. Buc. [1929]. Editura „Ancora”. /Tip. „Cartea de aur”/. 8° 156 p., 2 f. (2159—1929) Lei 60.—
- Baltazar**, Camil. Cina cea din taină. Buc. [1929]. Edit. „Ancora”. 8° 124 p., 2 f. (2160—1929) Lei 50.—
- Constant**, Eugen. Punte peste veacuri. Craiova, 1929. Tip. Prietenii Științei. 8° 76 p., 1 f. (2110—1929) Lei 45.—
- Cornu**, I. I. Iluzii și prieteni. Piesă în 4 acte. Buc. 1929. Tip. Göbl Fii. 8° 63 p. (2317—1929) Lei 60.—
- Cucu**, A. Constantin Brâncoveanu. Dramă istorică în 5 acte. Timișoara, [1929]. Tip. „Cartea Românească”. 8° 130 p. (2012—1929) Lei 50.—
- Cucu**, Stelian. Trec pasări în amurg. Versuri. R.-Sărat, 1929. Edit. Libr. „Deșteptarea”. /Tip. „Națională”/. 8° 1 f., 117 p., 4 f. (1530—1929)
- Florescu**, Petre. Flori din Timoc. Schițe, nuvele și poemă în proză. Buc. 1929. Tip. „Progresul Muncii”. 8° 70 p., 1 f. (2150—1929) Lei 50.—
- Floricele** din jurul Cohalmului. Poezii populare din Ardeal culese de Gheorghe **Cernea**. Buc. 1929. Tip. Române Unite. 8° 171 p., 1 f., 1 planșe. (2471—1929) Lei 60.—
- Homer**. Odyssea. I—XII. [Traducere de] Cezar **Papacostea**. Buc. 1929. Cartea Românească. 8° 287 p., 6 planșe. (2062—1929) Lei 120.—
- Rosen**, Theodor. Mărgăritare iudee. Buc. 1929. Tip. „Cartea de aur”. 8° 52 p. (2161—1929) Lei 100.—
- Scifos**, I. Cugetul unui român pe malul Nistrului. Poezii populare. Brăila, 1929. Tip. Presa. 8° 8 f. (2386—1929)
- ISTORIE. GEOGRAFIE. BIOGRAFII.**
- Adunarea** Națională a Unirii. 1 Decembrie 1918. Cuvânt înainte de Silviu **Dragomir**. 12 ilustrate cu singurele vederi originale dela Adunarea Națională din 1918. /Cluj/, [1929]. /Edit. „Astra”. Tip. Krafft & Drotleff, Sibiu/. 2 f. (2458—1929)
- Burghiele**, C. G. Câteva cuvinte cu prilejul serbării realipirii Basarabiei la patria-mamă. Dorohoiu, 1929. Tip. „Speranța”. 8° 14 p. (Biblioteca Seminarului Teologic din Dorohoiu No. 4). (2401—1929)
- Chiajna**, Gheorghe. O școală românească în Dobrogea Nouă. Silistra, 1929. Tip. „Cheia Dobrogei”. 8° 35 p. (2384—1929) Lei 25.—
- Ciuhandu**, Gh. Câteva momente din trecutul episcopiei Aradului. Conferință. Arad, 1929. Tip. Diecezană. 8° 29 p., 1 f. (La vatra suflătească a neamului Nr. X). (2048—1929)
- Ciuhandu**, Gh. Cum s'a făcut unirea cu Roma în Ohaba-Forgaeiu (Banat). Demascarea unor siluiri și fraude. Sibiu, 1929. Tip. Diecezană. 8° 1 f., 42 p., 1 f. (La vatra suflătească a neamului Nr. IX) (2408—1929)
- Constantinescu-Iași**, P. Istoria artei creștine din Apus din secolul IV până în secolul XII, cu 62 figuri. Chișinău, 1929. Tip. Eparhială Cartea Românească. 120 p. (2557—1929) Lei 120.—
- Dăianu**, Elie. Zorile Unirii în Banat. Preotul Toma Madincea 1800—1864. Lugoj, 1929. Tip. A. Auspitz. 8° 16 p. (Publicațiunile istorice ale eparhiei Lugojului 3.) (2395—1929)
- Dumitrescu** George. Geografia țării românești. Curs predat de— din centrul de instrucție al cavaleriei. Sibiu, 11929. Tip. „Dacia Traiană”. 8° 19 p. (2181—1929)
- Eliescu**, Aureliu M. Take Ionescu. Conferință. Buc. 1929. Tip. ziarului „Universul”. 8° 54 p. (2021—1929) Lei 10.—
- Filitti**, Ioan C. Despre vechea organizare administrativă a principatelor române. Extras din „Revista de drept public” anul IV. Buc. 1929. Fund. Regele Mihai I. 8° 53 p. (Biblioteca Inst. de științe administrative No. 20). (2399—1929)
- Fotografiile** din războiul pentru întregirea neamului 1916—1919. Buc. [1929]. Inst. E. Marvan. 8° 1 f., 50 f. num., 1 f. (Muzeul Militar Național). (2377—1929)
- Georgescu**, Ioan. Momente din viața bisericii unite în ultimii zece ani (1918—1928). Buc. 1929. Cultura Națională. 4° 54 p., 3 f. („Sfânta Unire”, Societate de editură, Blaj). (2059—1929)
- Istoricul** și activitatea societății academice „Avram Iancu” cu ocazia împlinirii a 10 ani de existență 1919—1929. Iași, 1929. Tip. „Trecerea munților Carpați”. 8° 16 p., 1 f. (2341—1929)
- Jean Bart** (Eugeniu P. **Botez**). Peste Ocean. Note dintr'o călătorie în America de Nord. Ediția II-a. Buc. 1929. Cartea Românească. 8° 251 p., 1 f. (2072—1929) Lei 84.—
- Lahovari**, Ion N. România și războiul european. Buc. 1929. Tip. Ion. C. Văcărescu. 8° 48 p., 1 planșe. (2412—1929). (Colecțiunea „Renașterii” No. 1)
- Malin**, Alexandru N. Luxul în primele timpuri ale creștinismului. Buc. 1929. Tip. Cărților Bisericești. 8° 2 f. 32 p. (2094—1929) Lei 15.—
- Mătasă**, C. Călăuza județului Neamț. Buc. 1929. Cartea Românească. 8° XII, 193 p., 1 hartă. (2071—1929) Lei 120.—
- Murgu**, Vasile. Monografia comunei Cielova-Montană. Oravița, 1929. Tip. I. Kaden. 8° 23 p. (2434—1929)
- Petrescu**, D. C. Etymologii. Rostul capetelor de arapi în stema Băsarăbeștilor. Buc. 1929. Impr. Independența. 8° 48 p. (2152—1929)
- Pop**, Ioan. Cum s'a făcut Unirea la Ohaba-Forgaeiu în 1899. Lugoj, 1929. Tip. A. Auspitz. 8° 22 p. (Publicațiunile istorice ale eparhiei Lugojului 4). (2395—1929)
- Răsplata** fostului rector al Academiei teologice „Andreiane” ort.-române din Sibiu Dr. Eusebiu Roșca arhimandrit. Sibiu, 1929. /Tip. Krafft & Drotleff/. 8° 1 f., 72 p., 1 f. (2097—1929)
- Rosetti**, Dinu V. Din preistoria Bucureștilor. Extras din Cronica Numismatică și Arheologică Nr. 89—94 1929. Buc. 1929. Tip. F. Göbl Fii. 8° 16 p., 1 hartă. (2146—1929)
- Rupa**, Alexandru. Un învățător martir al românismului basarabean (Opera și martirizarea lui Porfirie Fală). Chișinău, 1929. Tip. Eparhială Cartea Românească. 8° 32 p. (2559—1929) Lei 20.—
- Serbările** Unirii 1929. Cu o prefață de Sever **Bocu**. /Buc. 1929. „Cultura Națională”/. 8° 192 p., 1 f., 91 planșe. (2114—1929)

Svârcoliri

Zăbranic negru s'a lăsat iarăș asupra țării. Moartea crudă ne-a răpît fără de veste un mare om, un suflet de elită, care prin meritele lui excepționale s'a ridicat pe cea mai înaltă treaptă, din câte sunt hărăzite muritorilor de pe acest pământ românesc.

Regentul Buzdugan a fost un om devotat ideii de dreptate prin toate fibrele ființei sale. A crescut, de tânăr în cultul acestei idei; ea este firul de aur al vieții lui vrednice. Vieța lui a fost ca un soare al dreptății, ale cărui raze au crescut mereu, până când au ajuns să se dăruiască întregului pământ românesc. E dureros că tragicul lui sfârșit ne-a privat de mintea lui luminată, de voința lui neînfrântă, închinată dreptății, acum, când țara avea mai multă nevoie de ele. Datorită însușirilor binecuvântate ale acestui om țara scăpase, pentru un timp, de svârcolirile, în care s'a zbatut necontenit în anii de după război și-a intrat într'o fază de liniște și de consolidare. Ce a însemnat Regentul Buzdugan pentru echilibrul nostru intern numai acum ne dăm seama când mormântul s'a închis deasupra lui, când svârcolirile încep, par'că mai îndrăcite ca înainte. Istoria îl va ridica printre marii bărbați ai acestui neam vrednici de a fi pildă urmașilor.

Regentul a murit — trăiască Regentul!...

În locul celui, despre care s'au spus atâtea cuvinte de laudă, din toate părțile, a fost ridicat tot un om cu sufletul disciplinat în slujba dreptății.

Înaltul Regent Constantin Sărățeanu este un om despre care nimic rău nu s'a spus până acuma. Iată o însușire rară în această țară, unde mulți și-au creat un nume din hulă și din ocară, unde lauda se plătește de cele mai multe ori cu bani grei. El e chemat la o mare îndatorire, în momente extrem de primejdioase. Opera, care s'a început cu atâtea trudă de vrednicul său înaintaș, e amenințată să se prăbușească. Sătana rânjește iarăș. Svârcolirile au început din nou, acolo sus. Se așteaptă o mână de fier, care să le mulcomească și să redea acestui popor liniștea de care are nevoie, atât de imperioasă pentru a continua opera de refacere.

Ceeace ne întristează și mai mult e faptul că aceste svârcoliri au pătruns într'un organism tânăr, plin de vigoare dela ale cărui brațe țara aștepta minuni. Într'adevăr Partidul Național-țărănesc a început să fie considerat drept nădejdea de aur a viitorului nostru. Atâtea era de unitar, atâtea vieță colcăia în vinele lui. Dela el am așteptat introducerea în realitate a aceluși regim de „democrație cinstită“ după care am oftat de atâtea vreme și care avea menirea să ne înalțe în rândul popoarelor civilizate. Când scriem aceste

rânduri, dihonnia îl sfășie, încheieturile splendidului edificiu troznesc.

Sperăm totuși că se va ajunge la calm și va reîncepe munca la care partidul s'a așternut cu atâtea hărnicie. Ar fi dureros să i-se ia nației și ultima nădejde.

Horia Trandafir

*

Atentat neisbutit împotriva dlui ministru Vaida-Voevod. — Un tânăr exaltat de idei comuniste a încercat să ia viața dlui Vaida-Voevod, ministru de interne în actualul guvern. O stea binecuvântată a salvat pe dl ministru dela moartea sigură. E steaua care l-a purtat tealăr printr'atâtea primejdii și căreia îi dorim să-i dea încă viață lungă, spre binele țării, căreia și-a închinat viața.

Mârșava faptă a tânărului desererat a umplut de revoltă pe toți oamenii de bine ai acestei țări. Astfel de fapte le condamnă toți oamenii civilizați, dar se ridică împotriva lor mai ales acest popor românesc, care niciodată nu și-a pătat pământul cu sângele asasinatelor politice.

Și fapta e cu atât mai revoltătoare, cu cât ea a fost îndreptată împotriva unui om a cărui sinceră credință democratică a fost verificată de atâtea ori. De tânăr dl Vaida a luptat pentru drepturile celor mulți. A luptat în țară străină, unde primejdiile pândeau, mult mai dușmănoase, la tot pasul. Să fie răpus acum, în țară românească, în plină realizare a ideilor vieții lui?... Cine să nu se revolte împotriva unei astfel de mârșăvii?

Oricâte circumstanțe ar avea atentatorul, cu mințile împrăștiate, încercarea lui trebuie să ne pună pe gânduri și pentru că vine dela un comunist. Comunismul vrea să devină activ în România prin isprăvi ca ale lui Avram Goldenberg!... Să fim atenți, să-l sugrumăm în fașă. N'avem nevoie de raiul lui; îl lăsam să ferească pe vecinii de dincolo de Nistru. Noi luptăm pentru realizarea, pe acest pământ românesc năpăstuit de toate nedreptățile, a unui drum de democrație cinstită. Comuniștii sunt dușmanii ei. Deaceea trebuie stărpiți.

*

Astra la Turda. — Toți cei câți am alergat la Turda am regretat foarte mult că împrejurările, rezultate din agravarea boalei Regentului Buzdugan, au împiedecat să se dea serbărilor de-acolo strălucirea cuvenită, pregătită cu atâtea hărnicie de comitetul organizator local. Într'adevăr, dacă această dureroasă împrejurare n'ar fi intervenit, în ultimul moment am fi asistat la cea mai strălucită adunare generală a Astrei, de după război. Ea ar fi fost, în același timp, o manifestare culturală și națională, de felul aceluia care ne-a obișnuit Astra, în anii ei de luptă, când era marea noastră speranță.

Serbările oficiale al căror obiectiv era desvelirea monumentului drului Ioan Rațiu au fost scoase din program. A rămas singură adunarea generală a Astrei și Expoziția industrială și agricolă.

Înainte de toate câteva cuvinte despre această din urmă. Ea a fost dincolo de toate așteptările. Munca organizatorilor a trebuit să fie uriașă. Laudă lor!... Am avut prilejul să vedem o industrie, cu care puține regiuni românești se pot mândri. Alături de ea secțiile agricole și etnografice întregeau imaginea despre bogăția, varietatea și originalitatea ocupațiilor locuitorilor. Dela căsuța de Moț, reproducă aidoma, ochiul trecea într'o neîntreruptă încântare, până se oprea la acea secție a fabricatorilor de sticlă și alabastru, cu produse, cari rivalizează cu cele din străinătate. Păcat că nu s'au desfășurat satele să vadă cu ochii lor minunățiile de acolo...

Din pricina reducerii proporțiilor serbărilor au fost reduse și debaterile adunării generate. Ele au umplut doar ședința de după masă, — căci cea de dinainte de masă abia a putut cuprinde discursurile de inaugurare și salutarile, dintre cari doar cel a președintelui plin de gând, merită să fie menționat. Debaterele n'au ajuns la nici un rezultat apreciazabil. Toate chestiunile ridicate au fost amânate, sau lăsate pe seama consultării despărțămintelor — ceeace tot cam același rezultat va aduce. N'a avut nimeni îndrăzneala nici să pună chestiunea mutării sediului la Cluj, nici să propună o reformă radicală, pentru societatea înfundată într'un impas primejdios. Poate la anul, când se va schimba și conducerea să fie aduse în discuție toate acestea. Să le aducă și să le realizeze — omul nou.

Cele două conferințe ale ședinței festive a secțiilor: a dlui G. Bogdan-Duică despre „Școala din Blaj în 1799“ și a dlui Vasile Vlaicu, despre „Idealurile economiei naționale“ au fost bogate în idei și în observații interesante.

*

Stresemann. — Moartea subită a ministrului de externe german a fost o surpriză dureoasă, nu numai pentru țara lui, ci pentru întreaga lume. Într'adevăr numele lui Stresemann n'a fost legat numai de ridicarea din ruină a țării sale, ci și de consolidarea păcii, problemă buclucașă și enorm de delicată, pentru care se varsă atâtea cerneală și se cheltuește atâtea vorbă în convenirile internaționale. Meritele lui Stresemann pentru restabilirea echilibrului mondial a fost recunoscute chiar și de adversarii de dincolo de Rin, obișnuiți să earnă cu multă grijă toate manifestațiile politice ale Reichului. Toată presa franceză — afară bineînțeles de cea a extremei drepte — a recunoscut în cel care a închis ochii pentru vecie, un pionier al păcii, care cu greu va putea fi înlocuit. Același elogiu i-a fost adus și de opinia

publică engleză. „A fost un erou al păcii” a spus d. Henderson, ministrul de externe al Marelui Britanii. E cel mai mare omagiu ce se putea aduce dispărutului.

G. Stresemann a contribuit la opera de pace prin două fapte mari: intrarea Germaniei în Liga Națiunilor și pactul dela Locarno. Amândouă sunt, înainte de toate opera lui. Pentru îndărătnicia cu care a lucrat la desăvârșirea lor, a avut de suferit multe atacuri din partea reacționarilor. Poate nu odată l-a pândit și pe el unul din gloanțele cari au doborât pe Rathenau și Erzberger.

Prin intrarea în Societatea Națiunilor, Germania a primit să colaboreze, în mod efectiv, la opera de pace, începând pe malurile lacului Lemann. Să colaboreze și să fie, deci, responsabilă de reușita sau de nereușita ei. Fără Germania, tot ce s'ar fi clădit acolo, s'ar fi putut dărâma, în orice clipă. E adevărat că dela acest pas se aștepta și o seamă de avantajii: ca stabilirea unei cote mai suportabilă de reparații și evacuarea regiunilor ocupate. Stresemann a avut curajul să între, cu pieptul deschis, în lupta pentru pace, fiind sigur că din această luptă va câștiga și avantajii amintite. Și nu s'a înșelat în credința lui.

Prin semnarea pactului dela Locarno a amuțit zângănitul armelor pe cele două borduri ale Rinului, zângănit care părea că n'are să contenească niciodată. S'a pus o temelie serioasă înțelegerii franco-germane, condiție fundamentală a păcii europene.

Pentru țara lui, Stresemann a fost ceace, *mutatis mutandis*, a fost Talleyrand pentru Franța, la 1815. N'a avut poate strălucirea geniului aceluia, n'a frizat cu atâta îndemânare paradoxul, pentru că venea din alt climat spiritual. Dar a făcut pentru țara lui, zdrobită în cel mai formidabil războiu, aproape tot atât, cât a făcut celalalt pentru Franța, târâtă la masa verde a congresului dela Viena.

Amintim numai trei lucruri: planul Dawes, Planul Young, Evacuarea Renaniei. Credem că este de ajuns, pentru a arăta formidabila operă săvârșită de acest cap luminat, extrem de muncitor și stăruitor.

Pe lângă toate acestea fapte, cari ar fi fost de ajuns pentru a-i face memoria eternă, a mai fost și un apărător sincer și reputat al republicanismului și al democrației. Adece al celor două idei dela cari se așteaptă schimbarea spiritului german și cari, datorită lui, au început să devină realități puternice. Dovadă actualul regim democrat, din fruntea Reichului.

Red.

Adresa abonatului:

UNIVERSITÉ DE NANCY

FACULTÉS DE DROIT, MÉDECINE,
SCIENCES, LETTRES, PHARMACIE

Instituts techniques conduisant au diplôme d'ingénieur:

CHIMIQUE, ELECTROTECHNIQUE ET DE MÉCANIQUE APPLIQUÉE, AGRICOLE ET COLONIAL GÉOLOGIE APPLIQUÉE, COMMERCIAL, DENTAIRE, SÉROTHERAPIQUE, ECOLE SUPÉRIEURE DE LA MÉTALLURGIE ET DE L'INDUSTRIE DES MINES, ECOLE DE BRASSERIE
Les diplomes d'Ingénieur délivrés par l'Université de Nancy sont enregistrés au Ministère de l'Instruction Publique

**Maison des Etudiants du Parc de Monbois
Restaurant Universitaire**

ETUDIANTS ETRANGERS: ENSEIGNEMENT SPECIAL DU FRANCAIS

Préparation aux Examens de l'Alliance Française

COURS DE L'ANNÉE SCOLAIRE: 3 NOVEMBRE — 1er JUILLET
COURS DE VACANCES: 9 JUILLET — 1er OCTOBRE

Diplomes d'Etudes francaises

Relations avec des Familles françaises assurées par un Comité de Patronage
Pour tous renseignements, s'adresser à l'Office de Renseignements
de l'Université, 13, Place Carnot

**Cassa de Păstrare și Banca
de Credit din Cluj Soc. An.**

Cluj, Piața Unirei No. 7.

**Capital social:
85 milioane lei**

SUCURSALE:

**DEJ, SÂNMĂRTIN,
ALBA-IULIA, TG.-
MUREȘ, ORADEA.**

Face toate operațiunile bancare în modul cel mai avantajos

Bancă autorizată pentru valute. - Antrepozit lângă calea ferată.

INSTITUTE AFILIATE:

Cassa de Păstrare din Turda-Arieș în Turda; Banca Economică și Cassa de Păstrare din jud. Alba, Atud; Banca Poporală S. A. în Huedin; Banca de Credit din Gherla S. A. în Gherla; Cassa de Păstrare din județul Odorhelu Soc. Anon. în Odorhelu; Cassa de Păstrare și Credit din Gheorghiu și jur Societate Anonimă în Reghinul-Săsesc.

„SCHMOLLPASTA“

S. A. Brașov

**Fabrică de cremă de ghețe
Premiată la 30 de expoziții**